215622 4.

1899. № 931.

پند نامهٔ عطار

ПЕЧАТЬ АЗІАТСКАГО МУЗЕЯ 1818 MUS. ASIAT. C. A. 1818
БИБЛИОТЕКА ИНСТИТУТА ВОСТОКОВЕДЕНИЯ Академии Наук СССР

بوکتاب باصمه‌سنه رخصت بیرلدی سنکت بیطربورخده
۱ نچی ایبون‌ده اما طبعنه شروع ایدلدی ۱۸۹۸ یلده

Дозволено цензурою С.-Петерб. 1 іюня 1898 г.

КАЗАНЬ.
Типо-литографія Императорскаго Университета.
1899.

Центральная научная библиотека КазНЦ РАН
Инв. № 215622

215622

پند نامهٔ عطار

شیخ فریدالدین محمد بن ابراهیم نیشابوری قدس سره‌نینك مصنفاتیدندور صدر شعرا وعرفا ووزیر حسین میرزا میر علی شیرنوایی رحمه الله تعالی نفحات الانس ترجمه سی نسائم المحبة من شمائم الفتوة نام تصنیف دلپذیرلریده مرحوم مصنف نیتك مناقبنی ذکرده ایته‌دور شیخ فرالدین عطار نیشابوری شیخ مجدالدین قدس سرهمانینك مریدی دورلار وبعضی دیب دورلارکه اویسی ایرکاندرلار ومولانا جلال الدین رومی قدس سره سوزلاریده مذکوردور کیم شیخ منصورحلاج نوری یوز ایلیك یلدن سونکرا شیخ فرید الدین عطار روحی‌غه تجلی قیلدی وآنینك مربی‌سی بولدی دیب دورلارکه آلار آنداق‌که آت‌لاری مشهوردور عطار ایکاندورلار توبه‌لاریغه سبب بو ایرکاندورکه بیر کون عطارلیغ دوکانیدا معامله‌غه مشغول ومشعوف ایمیش‌لار درویشی دوکان ایشیکی‌کا بیناروبچه قاتلا شی‌ءلله دیر آنکا پروا قیلماس‌لار اول درویش دیرکه ای خواجه نی نوع اولگونك‌دور آلار دیب دورلار آنداق که سینینك اولگونك‌دور درویش دیب‌دورکه سین مینیکدیك اولا آلماس سین آلار دیب دورلارکه نیچوك درویش دیب دورکه موندان ویغاج آیاق باشی آستیده قویوبتور والله دیب‌دور وجاننی حق‌قه تسلیم قیلب‌دور آلارنینك حالی متغیر بولوبتور ودوکان وآندا هرنی بار ایکاندور برهم اوروب بو طریق‌قه کیریب دورلار وحضرت شیخ بزرکوارنینك نظم ونثری دین مصنفاتی بیعد کوبتور اولچه ایل آراسیدا حالا موجود بارنظم‌لار یوزییکرمی‌مینك بیت تخمینا بولغای واو لحضرت آلنی یوز ییکرمی بینی‌دا کفار ایلیکی‌دا شهادت شربتی

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد بیحد آن خدای پاکرا
چیکسز حمد اول پاك خدای تعالی‌غه خاصدور

آنکه ایمان داد مشتی خاکرا
اول کیم ایمان‌نی بیردی بر اوچ توفراقغه

آنکه در آدم دمیداو روح را
اول کم آدمغه اوردی اول جان‌نی

داد از طوفان نجات اونوح را
بیردی طوفاندین قوطلماقنی اول نوحغه

آنکه فرمان کرد قهرش بادرا
اول کم امر قیلدی آنك قهر صفتی بیل‌کا

تا سزای داد قومِ عادرا
تاینکه جزانی بیردی عاد قومینه

آنکه لطفِ خویش‌را اظهار کرد
اول‌کیم اوزینك مهربانچلغنی آشکاره قیلدی

بر خلیلش نار را گلزار کرد
اوزینك دوستنه اوتنی گل باغچه سی قیلدی

آن خداوندیکه هنگامِ سحر
اول خدای تعالی کیم سحر وقتنده

کرد قوم لوط را زیر وزبر
قیلدی لوط قومنی آستون اوست

سوی اوخصمی‌که تیر انداخته
آنك طرفینه بردشمن کیم اوقنی آتمش

پشهٔ کارش کفایت ساخته
برچبن آنك اشنی بیتاچك دوزمش

انکه

تانیب دورلار دیرلار که مبارك سن‌لاری یوز اون تورت یاش‌دا ایرمیش ومطهر مزارلاری نیشابورداودر یزار ویتبرك به انتهی اهل عرفانه معلوم اوله دور بو پند عطار کتابی اکرچه ولایتمزده بوندن مقدم نیچه کره طبع وتمثیل اولنسه‌ده طبعنده چندان اعتبار ودقت اولنمدغندن کوب خطا واقع اولمشدور لهذا مترجم حقیر اوقیانلردن دعا امید ایدوب نسخهٔ مصری واستانبولیدن تصحیح هم ترجمه ایدوب سنهٔ هجرینینك منکده اوچ یوزده ایکنچی یلنده ۞ قزان تاجرلرندن شمس الدین بن حسین‌نینك خراجاتی ایله قزان شهرنك مطبعهٔ ایمپراطوریده اوچ کره طبع قیلنغان ایدی دورتنچی کره مذبور تاجرنینك ورثه‌لرینینك خراجاتی ایله سابق الذکر اولان مطبع ده سنهٔ هجری ایلان ۱۳۱۶ نچی یلنك طبعنه دخی شروع ایدلدی

آنکه امد نهٔ فلك معراج او … انبیا واولیا محتاج او

اول کیم کیلدی توقز کوك آننك معراجی … پیغمبرلر دخی ولیلر آنك محتاجی

شد وجودش رحمةً للعالمین … مسجد اوشد همه روی زمین

بولدی اول حضرتنك بارلغی بارچه عالمکا رحمت … آنك مسجدی بولدی بارچه ییر یوزی

آنکه یارش شد ابوبکر وعمر … ازسر انکشت اوشق شد قمر

اول کیم آنك یولداشی بولدی ابوبکر دخی عمر … آنك بارمق باشندن یارلغوچی بولدی آی

آن یکی اورا رفیق غار بود … وآن دیکر لشکر کشی ابرار بود

اول براو آنکا چوقر یولداشی بولدی … اول ایکنچی ایذکولرنك لشکر باشی بولدی

صاحبش بودند عثمان وعلی … بهرآن کشتند در عالم ولی

آنك یولداشی بولدیلر عثمان دخی علی … آنك اوچون اوروولدیلر عالمده ولیکا

آن یکی کانِ حیا وحلم بود … وآن دیکر باب مدینه علم بود

اول براو ایات خزینه‌سی یومشاقلق خزینه‌سی بولدی … اول ایکنچی علم شهرینك ایشکی بولدی

ان رسول حق که خیر الناس بود … عم پاکش حمزه وعباس بود

اول خدای تعالی رسولیکم آدمیلرنك ایذکوراکی بولدی … آنك پاك عمی حمزه دخی عباس بولدی

هردم از ماصد درود وصد سلام … بر رسول وآل واصحابش تمام

هر صولوده بزلردن یوز صلوات یوز سلام … رسولکا دخی آلینه دخی صحابه‌لرینه بارچه‌سینه

درمناقب ائمهٔ دین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین

آن امامانیکه کردند اجتهاد … رحمت حق برروانِ جمله دبا

اول امام‌لار کیم قیلدیلا جهدنی … الله تعالی‌نك رحمتی بارچه‌سینك جانینه بولسون

بو حنیفه بود امام باصفا … آن سراج امتان مصطفی

ابو حنیفه امام اعظم بولدی امام صافلق برله … اول مصطفی علیه السلامنك امتلرینك چراغی

باد فضل حق قرینِ جانِ او
بولسون الله تعالی نك فضلی آنك جانینك یولداشی
شاد باد ارواحِ شاکردانِ او
شاد بولسون آنك شاکردلرینك روحلری

صاحبش بو یوسف القاضی شده
آنك یولداشی ابویوسف قاضی بولغان
وز محمد ذو المنن راضی شده
امام محمدن خدای تعالی رضا بولغان

شافعی ادریس مالك بازفر
امام شافعی ادریس اوغلی امام مالك زفر ایله
یافت زیشان دین احمد زیب وفر
تابدی آنلاردن محمد عم دینی زینتنی دخی نورنی

روحشان درصدر جنت شادباد
آنلارنك روحلاری اوجماحنك تورنده شادبولسون
قصردین از علمشان آباد یاد
دین نك سرایی آلارنك علمندن توزوك بولسون

دربیان عذر گناه خواستن

پادشاها جرم مارا در گذار
ای پادشاه بزنك گناهمزنی کیچکل
ماگنه کاریم وتو آمرزگار
بزلر گناه قیلغوچی مز سین یارلقاغوچی

تو نیکو کاری وما بد کرده ایم
سین ایذکو اشلیسن بزلر یاوزلقنی قیلغان بز
جرم بی اندازه بی حد کرده ایم
گناهنی اولچاوسز چیکسز قیلغان بز

سالها در فسق وعصیان بوده ایم
کوب یللر فسقده وگناهده بولغان بز
آخر ازکرده پشیمان گشته ایم
آخر قیلغاندن اوکنکوچیکا اورلگانمز

روزوشب اندر معاصی بوده ایم
کیچه کوندوز گناهده بولغانمز
غافل از یؤخذ نواصی بوده ایم
غافل فیؤخذ بالنواصی دیکان آیتدن بولغانمز

دائما در بند عصیان بوده ایم
همیشه گناه بغاونده یعنی قصدنده بولغانمز
هم قرینِ نفس وشیطان بوده ایم
ینه نفس یولداشی دخی شیطان یولداشی بولغانمز

بی گنه نگذشته برما ساعتی
گناه سز اوتمکاندور بزلرگا برگنه ساعت
با حضور دل نکرده طاعتی
کونکلنك حضوری برله قیلمغانمز برگنه طاعتنی

آنکه اعدا را بدریا در کشید
اول کم دشمانلارنی دریاغه تارتدی
ناقه را ازسنك خارا برکشید
توه نی مرمر طاشدن تارتدی یعنی چیقاردی

چون عنایت قادر قیوم کرد
نچان یاردمنی قدرتلی الله تعالی قیلدی
درکف داود آهن موم کرد
داود اوچنده تیمورنی بالاوز قیلدی

باسلیمان دادْ مُلْك وسروری
سلیمانغه بیردی پادشاهلقنی والوغلقنی
شد مطیع خاتمش دیو وپری
بولدی بوی سونغیچی آنك یوزکینه شیطان هم پری

ازتنِ صابر بکرمان قُوتْ داد
ایوب پیغمبر تنندن قورتلارغه آزق بیردی
هم زیونس لقمهٔ باحوت داد
ینه یونس پیغمبردن برلقمه نی بالقغه بیردی

بندهٔ را ارّه بر سر می نهْد
بر قولغه پچقنی باشینه قویادور
دیگریرا تاج برسر می نهد
ایکنچی قولغه تاجنی باشینه قویادور

اوسْت سلطان هرچه خواهد آن کند
اولدور پادشاه هرنرسه نی تلاسه آنی قیلور
عالمی را دردمی ویران کند
دنیانی بر صولوده خراب قیلور

هست سلطانی مسلّم مَرْوَرا
باردور پادشاهلق طابشرلمش آنکا
نیست کس رازهرهٔ چون وچرا
یوقدور کشیکا طاقت نیچوك ونی اوچون دیمکا

آن یکی را گنج نعمت می دهد
اول براوکا نعمت خزینه سنی بیره دور
وآن دیکررارنج وزحمت می دهد
اول ایکنچی کا رنجنی دخی زحمتنی بیره دوور

آن یکی را زردو صد همیان دهد
اول براوکا آلتونتی ایکی یوز قاپچق بیرور
دیکری درحسرتِ نان جان دهد
ایکنچی کومچ حسرتنده جان نی بیرور

آن یکی برتخت باصد عزوناز
اول براو تختده یوز عزت برله دخی یوز ناز برله
وآن دیکر کرده دهان ازفاقه باز
اول ایکنچی قیلغان آغزنی فقیرلکدن آچق

ان یکی پوشیده سنجاب وسمور
اول براو کیکان تین‌نی دخی کشبی
دیکری خفته برهنه در تنور
آیکنچی بوقلاغان یالانغاج میچده

ان یکی بر بستر کمخا ونخ
اول براو اشطوف توشکده دخی یفاك توشکده
وآن دیکر برخاك بخواری کرده یخ
اول ایکنچی توفراقك خورلق ایله قیلغان بوز

طرفة العینی جهان برهم زند
برکره کوز آچوب یومغانچه دنیانی خراب قیلور
کس نمی یارد که انجادم زند
کشی قادر اولماس کیم اول اورنك صولو اورمغه

آنکه با مرغ هوا ماهی دهد
اول کیم هوا قوشینه بالقنی بیرور
بندکانرا دولت شاهی دهد
قوللارغه پادشاهلق دولتنی بیرور

بی پدر فرزند پیدا او کند
آتاسز بالانی بار اول قیلور
طفل را درمهد کویا او کند
یاش بالانی پیشکده سوزلاکوچی اول قیلور

مرده صد ساله را حی میکند
یوز یلغی اولوکنی ترك قیله دور
این بجز حق دیکری کی میکند
اوشبونی خدای تعالی دن باشقه ایکنچی نیناك قبلور

صانعی کز طین سلاطین میکند
بر یارانقوچیدور کیم بالچقدن پادشاهلار قبله دور
نجم را رجم شیاطین میکند
یولدوزنی شیطانلارغه آتلغوچی قیله دور

از زمین خشك رویاند کیاه
قوری یردن او ستوره دور اولاننی
آسمانها را هم اودارد نکاه
کوکلارنی ینه اول توتادور ساقلاب

هیچ کس در ملك او انبازنی
هیچ کشی آنك مملکتنده اورتاق یوقدور
قول اورا لحن نی اوازنی
آنك سوزینه کوی یوق ناوش یوق

در نعت سید المرسلین وخاتم النبین صلی الله تعالی علیه وعلی آله وسلم

سید الکونین ختم المرسلین
دنیا آخرتنك خواجه‌سی مرسللرنك آخری
آخر آمد بود فخر الاولین
صونکدن کیلدی بولدی اوّلکی لرنك ماقنالشی

خاطر کس را مرنجان ای پسر
کشی‌نك کونکلی رنجتمه ای اوغل
ورنه خوردی زخم برجان ای پسر
اکر آنداق بولماسانك بیدنك جراحتنی جانغه ای اوغل

نام مردم جز بنیکوی مبر
کشی‌نك اسمنی ایذگولکدن باشقه ایلتمه
کرهمی خواهی که کردی معتبر
اکر استه سنك کیم بولورسن اعتبارلی

قوّت نکی نداری بد مکن
ایذکولك قوتنی توتماسانك یاوزلق قیلمه
بر وجود خود ستم بیحد مکن
اوز ذاتنکغه ظلمنی چیکسز قیلمه

رو زبان از غیبت مردم ببند
بار تیلنی کشی‌نك غیبتندن باغله
تانه بینی دست وپای خود ببند
تاینکه کورمس سن اوزنکنك قول آیاغنکنی باغلی

هرکه از غیبت زبانش بسته نیست
هرکیم غیبتدن آنك تلی باغلی بولمسه
آنچنان کس ازعقوبت رسته نیست
اوشانداق کشی عذابدن قتلغوچی توکلدور

در فوائد خاموشی

ای برادر کر توهستی حق طلب
ای قرنداش اکر سن بارسن الله‌نی استاکوچی
جز بفرمان خدا مکشای لب
خدای تعالی‌نك فرماننددن باشقه آچمه ایرننی

کر خبر داری زحیّ لا یموت
اکر خبر توتسانك ترك اللهدن هرکیز اولمس اول
بر دهان خود بنه مهر سکوت
اوزنك‌نك آغزنکغه قویغل نیك تورمق مهرنی

ای پسر پند ونصیحت کوش کن
ای اوغل اوکوتنی دخی نصیحتنی ایشت
کر نجاتی بایدت خاموش کن
اکر قوتلماق کیرك بولسه سنکا نیك تورماقنی قیل

هرکه را کفتار بسیارش بود
هرکیم‌نك سوزی کوب بولسه
دل درون سینه بیمارش بود
کونکل کوکرك اچنده آنك سرخاوی بولور

عاقلانرا پیشه خاموشی بود
عقللی‌لرنك هنری سوزلمس سزلك بولور
پیشهٔ جاهل فراموشی بود
نادان‌نك هنری اونتماق بولور

خاموشی از کذب وغیبت واجبست
تیك تورماق یالغاندن دخی غیبتدن واجبدر
ابله ست آن کو بگفتن راغبست
احمقدور اول کیم اینمککا رغبتلنکوچیدور

ای برادر جز ثنای حق مگو
ای قرنداش الله تعالی نك ثناسندن باشقه‌نی اینمه
قول حق را از برای دق مگو
حق سوزنی باطل اوچون اینمه

هر که در بند عبارت میشود
هرکیم عبارت قیدنده بولور
هرچه دارد جمله غارت میشود
هرنرسه توتسه بارچه‌سی تالاو بولور

دل زپر گفتن بمیرد در بدن
کونکل کوب سوزلمکدن اولار تنده
گرچه گفتارش بود درّ عدن
اگرچه آنك سوزی بولور عدن شهرینك انجوسی

ای که سعی اندر فصاحت میکنی
ای کیم جهدنی سوچك سوزده قیله‌سن
چهرهٔ دل را جراحت میکنی
کونکلنك یوزنی جراحتلی قیله‌سن

رو زبانرا دردهان محبوس دار
بار تیلنی آغزده حبس‌لنمش توت
وزخلایق خویش را مأیوس دار
خلقلردن اوزنکنی امیدسز توت

هرکه او بر عیب خود بینا شود
هرکیم اول اوزینك عیبنی کورکوچی بولسه
روح اورا قوّتی پیدا شود
آنك جانبنه بر قوّت بار بولور

در بیان عمل خالص

هرکه باشد اهل ایمان ای عزیز
هرکیم بولسه ایمان اهلی ای عزیزلو
پاك دارد چار چیز از چار چیز
پاك توتار دورت نرسه‌نی دورت نرسه‌دن

ازحسد

بر در آمد بندهٔ بگریخته
ایشككا كیلدی بر قاچقان قول
آب روی خود بعصیان ریخته
اوزینك یوز صونی گناه برله قویغان

مغفرت دارد امید از لطف تو
یارلقانماقلقنی امید توتار سنك مهربانچلغنكدن
زانکه خود فرمودهٔ لا تقنطوا
آنك چون کم اوزنك بیورغانسن امید کیسمانکز دیب

بحر الطاف توبی پایان بود
سنك رحمت دریانك توبسز بولور
نا امید از رحمتت شیطان بود
امید سز سنك رحمتندن شیطان بولور

چشم دارم کز گنه پاکم کنی
کوز توتامن کیم گناهدن منی پاك ایلرسن
پیش ازان کاندر جهان خاکم کنی
آندن الگاری کیم دنیاده بنی توفراق ایلرسن

نفس وشیطان زد کریما راه من
نفس دخی شیطان اوردی ای الله منم یولنی
رحمتت بادا شفاعت خواه من
سنك رحمتنك بولسون بنم شفاعت تلاکوچم

کاندر آندم کز بدن جانم بری
شول صولوده کیم تندن منم جانمنی ایلتورسن
از جهان با نور ایمانم بری
دنیادن ایمانم نوری برله ایلت

در بیان نکوهش نفس امّاره گوید

عاقل آن باشد که او شاکر بود
عقللی کیمسه اول بولور کیم اول شکر قیلغوچی بولور
وانکهی برنفس خود قادر بود
آندن صونك اوزینك نفسینه کوچی یتکوچی بولور

هرکه خشم خود فروخورد ای جوان
هرکیم اوزینك آچوونی آدشادی ای یکت
باشد او از رستکاران جهان
بولور اول کیمسه دنیانك خلاص اولمشلرندن

آن بود ابله ترین مردمان
اول بولور ایرانلرنك احمقراغی
کزپی نفس وهوا باشد دوان
نفس آرتوندن هوا آرتوندن بولور یوکرگوچی

وانکهی پندارد آن تاریك رای
آندن صونك گمان قیلور اول قارانغو اویلی
خواهد آمرزیدنش آخر خدای
تلار آنی یارلقامقنی آخر خدای تعالی

کرچه درویشی بود سخت ای پسر
اکرچه فقیرلك بولور قاتی ای اوغل
هم زدرویشی نباشد خوبتر
ینه فقیرلکدن بولماس یخشیراق نرسه

هرکه اورا نفس توسن رام شد
هرکیم آنکا بویلاغوچی نفس اطاعت قیلغوچی بولدی
ازخرد مندان نیکو نام شد
عقللی لردن ایذکو آتلی بولدی

در ریاضت نفس بدرا کوشمال
ریاضتده یاوز نفسنی قولاق بور
تانیندازد ترا اندر ضلال
تاکیم صالماسون سنی ضلالتکا

هرکه خواهد تا سلامت ماند او
هرکیم تلاسه تاکیم سلامت قالور اول
از جمیع خلق رو کرداند او
بارچه خلقدن یوزنی دوندرسن اول

مردمانرا سربسر در خواب دان
ایرنلرنی باشدن باشقه یعنی بارچه سنی یوقیده بیل
کشت بیدار آنکه او رفت از جهان
بولدی اویاو اول کیم اول کیندی دنیادن

آنکه رنجاند ترا عذرش پذیر
اول کیم رنجتسه سنی آنك عذرنی قبول قیل
تا بیابی مغفرت بروی مگیر
تاینکه تابارسن یارلقانمقنی آنك اوزرینه توتمه

حق ندارد دوست خلق آزاررا
خدای تعالی توتماس دوست خلقنی رنجونکوچنی
نیست این خصلت یکی دین داررا
یوقدر بو اش برگنه دین توتقوچیغه

از ستم هرکه دلی را ریش کرد
ظلم لقدن هرکم برکونکلنی جراحتلی قیلسه
آن جراحت بر وجود خویش کرد
اول جراحتنی اوزینك ذاتینه قیلدی

آنکه در بند دل آزاری بود
اول کیم کونکل رنجتو بغاونده یعنی قصدنده بولسه
در عقوبت کار او زاری بود
عذابده آنك اشی زارلق بولور

ای پسر قصد دل آزاری مکن
ای اوغل کونکل رنجتو قصدن قیلمه
وز خدای خویش بیزاری مکن
اوز خدایینکدن بیزمکلکنی قیلمه

قربت سلطان والفت بابدان
پادشاهغه یاقنلق یاوزلر برله دوست بولمق
رغبت دنیا وصحبت با زنان
دنیاغه کونکل قویمق خاتونلار برله صحبت قیلمق

قرب سلطان آتش سوزان بود
پادشاهغه یاقنلق کویدورکوچی اوت بولور
با بدان الفت هلاك جان بود
یاوزلر برله دوست بولمق جان نك هلاکلغی بولور

زهر دارد در درون دنیا چو مار
آغونی توتادور ایچنده دنیا یلان کبی
کرچه بینی ظاهرش نقش ونگار
اکرچه کورەسن آنك طشی نقشلی بیزاکلی

می نماید خوب وزیبا در نظر
کورنه دور یخشی دخی زینتلو قراوده
لیك از زهرش بود جانرا خطر
لیکن آنك آغوندن بولور جانغه ختر

زهر این مار منقش قاتلست
بونقشلی یلان نك آغوی اولتورکوچیدور
باشد ازوی دور هرکه عاقلست
بولور آندن یراق هرکیم عقللی دور

همچو طفلان منگر اندر سرخ وزرد
یاش بالالر کبی قارامه قزلغه دخی صاریغه
چون زنان مغرور رنگ وبو مگرد
خاتونلار کبی توسکا آلدنمش دخی ایسکا بولمه

زال دنیا چون عروس آراستست
دنیا قارچغی یاش کیلنلر کبی زینتلنکاندور
هردو روزی شوی دیگر خواستست
هرایکی کونده ایکنچی ایرنی تلاکاندور

لب به پیش شوی خندان میکند
ایرنني ایر آلدنده کولکوچی قیله دور
پس هلاك از زخم دندان میکند
مونتك صونكنده هلاك تیش جراحتندن قیله دور

مقبل آن مردی که شد زین جفت طاق
سعادت اهلی اول ایردر کم بولدی بو خاتوندن یالغز
پشت بروی کرد وداد ش سه طلاق
آرقه آنك اوزرینه قیلدی بیردی آنکا اوچ طلاق

در بیان علامت نیك بختی

شد دلیل نیك بختی چار چیز
بولدی ایذکو بختنك علامتی دورت نرسه
هرکه این چارش بود باشد عزیز
هرکیم بو دورت آنك بولسه بولور عزتلو

اصل پاک آمد دلیل نیک بخت پاک اصل کیلدی ایذکو بختنک علامتی	نیست بی اصلی سزای تاج وتخت بوقدور اصلسز تاجغه لایق دخی تختغا لایق
نیک بختان را بود رأی صواب ایذکو بختلولرکا بولور توغری اوی	آنکه بدرأی است باشد درعذاب اول کیم یاوز اویلیدور بولور عذابده
هرکه ایمن از عذاب حق بود هرکیم ایمن خدای تعالی عذابیدن بولسه	نیست مؤمن کافر مطلق بود بولماس مؤمن مطلق کافر بولور
عمر دنیا پنج روزی بیش نیست دنیانک عمری بیش کون آرتق یوقدور	غافلاست آنکس که پیش اندیش نیست غافلدور اول کشی کیم آلنی اویلاغوچی ایمسدور
ترک لذات جهان باید گرفت دنیا لذتلرن قویماقنی کیرک توتماق	دامن صاحب دلان باید گرفت کونکل ایالرینک ایتاکنی کیرک توتماق
درپی لذات نفسانی مباش نفس لذتلری ازنده یعنی قصدنده بولمه	دوستدار عالم فانی مباش دوست توتقوچی فانی بولغوچی دنیانی بولمه
نیست حاصل رنج دنیا بردنت بوقدور فائده دنیا رنجونی ایلنمکنکدن	عاقبت چون می بباید مردنت آخر آنک اوچون کیرک دور اولمکنک
ازتنت چون جان روان خواهد شدن تنکدن نچان جان تلاسه بورکوچی بولماقنی	خاکت اندر استخوان خواهد شدن توفراغ سویاکنکده تلاسه بولماقنی
مرترا ازدادن جان چاره نیست سنکا جان بیرمکدن چاره یوقدور	ره زنت جز نفسکی امّاره نیست بولونکنی اورغوچی نفس امارهدن باشقه یوقدور

در بیان چهار صفت که عافیترا بدان توان یافتن

عافیت را گر بخواهی ای عزیز سلامتلکنی اگر تلاسنک ای عزیزلو	می توانی یافتن در چارچیز قادر بولورسن تاپماغه دورت نرسه ده

ایمنی

از حسد اوّل تو دلرا پاک دار کونچلکدن اول سن کونکلنی پاک توت	خویشتن را بعد ازان مؤمن شمار اوزنکنی آندن صونک مؤمن سای
پاک دار از کذب وزغیبت زبان پاک توت یالغاندن دخی غیبتدن تلنی	تا که ایمانت نیفتد درزبان تاکیم سنک ایمانک توشمس زیانغه
پاک کرداری عمل را از ریا پاک اگر توتسانک عملنی ریادن	شمع ایمان ترا باشد ضیا سنک ایمانک شمینه بولور یاقتلق
چون شکم را پاک داری از حرام قچان قورصاقنی پاک توتسانک حرامدن	مرد ایمان دار باشی والسلام ایمان توتقوچی ایر بولورسن دخی سلامت ایاسی
هرکه دارد این صفت باشد شریف هرکیم توتسه بوصفتنی بولور شریف	ورندارد باشد ایمانش ضعیف اگر توتماسه بولور آنک ایمانی ضعیف
هرکه باطن از حرامش پاک نیست هرکیم ایچی حرامدن پاک بولمسه	روح اوواره سوی افلاک نیست آنک جانینه یول کوکلر طرفینه یوقدور
چون نباشد پاک اعمال از ریا نچان بولمسه پاک عمللر ریادن	هست بیحاصل خونقش بوریا بولور فائدهسز قامش نمازلق بیزاکی کبی
هرکه را اندر عمل اخلاص نیست هرکیمنک عملده اخلاصی بولمسه	درجهان ازبندگان خاص نیست دنیاده خاص قوللاردن بولماس
هرکه کارش از برای حق بود هرکیم آنک اشی الله تعالی اوچون بولسه	کار او پیوسته بارونق بود آنک اشی توتاش رونقلی یعنی مقبول بولور

در بیان حسن خلق

چارچیز آمد بزرگی را دلیل دورت نرسه کیلدی اولوغلقغه علامت	هرکه آن دارد بود مرد اصیل هرکیم آنی توتسه بولور اصل ایر

علم را اعْزاز کردن بیعسات
علمنی عزت قیلماق حسابسز

خلق را دادن جواب باصواب
خلایق غه بیرمك جوابنی طوغریلق برله

سیمّین از دوستان یافتن خبر
اوچونچسی دوستلاردن تابماق خبرنی

از بلای دشمنان کردن حذر
دشمنلارنـك بلاسندن قیلماق صاقلانمقنی

هرکه دارد دانش وعقل وتمیز
هرکیم تونسه علمنی دخی عقلنی دخی تمیزنی

اهل علم وحلم را دارد عزیز
علم اهلنی دخی حلم اهلنی تونار عزتلو

ای برادر کر خرَدْ داری تمام
ای قرنداش اکر کامل عقل تونسانك

نرم وشیرین کوی بامردم کلام
یومشاق وتاتلی ایت کشی‌کا سوزنی

هرکه باشد تُرُشْ رُوی تَلخ کوی
هرکیم بولسه چنق یوزلی آچی اینکوچی

دوستان ازوی بگردانند روی
دوستلر آندن دوندرورلر یوزنی

هرکه از دشمن نباشد برحذر
هرکیم دشمندن بولماسه صاقلانمق اوزرینه

عاقبت بیند ازو رنج وضرر
آخر کورور آندن رنجونی دخی ضررنی

در میان دوستان مسرور باش
دوستلار آراسنده شادلانمش بـول

کر خِرَدْداری زدشمن دورباش
اکر عقل تونسانك دشمندن یراق بول

ای پسر تدبیر راه وتُوشه کن
ای اوغل یول فکرن دخی آزوق فکرن قیل

بس حدیث این وآن یك کوشه کن
مونکصونکدا بونك سوزنی آنك سوزی برطرفغه قیل

در بیان احتراز کردن از چار چیز

چار چیزست ای برادر باخطر
دورت نرسه دور ای قرنداش خترلی

تا توانی باش از آنها باحذر
تاکه قوتنك یتسه بول آلاردن صاقلانغوچی

قربت

ایمنی نعمت اندر خانه دان
ایمنلك دخی نعمت یورطده بیل

تندرستی وفراغت بعدازان
تن سلامتلکی بوشامق آندن صونك

چونکه بانعمت امانی باشدت
انکچون کیم نعمت برله ایمن‌لك بولسه سنکا

عافیت را زان نشانی باشدت
سلامتلککا آندن علامت بولور سنکا

بادل فارغ چوباشی تن درست
بوشاغوچی کونکل ایله قچان بولسانك تن سلامت

دیکراز دنیا نباید هیچ جُست
ایکنچی دنیادن کیرك ایمس هرکیز ایستمك

بر میاور تاتوانی کام نفس
کیلتورمه قادر بولغانده نفسنك مرادن

تانیفتی ای پسر در دام نفس
تاینکه توشمس‌سن ای اوغل نفسنك توزاغینه

زیرپای آور هوای نفس‌را
آیاق آستینه کیلتور نفسنك آرزوسنی

کم بدو ده بهرهای نفس را
کیم بیر آنکا نفسنك اولوشلرنی

نفس وشیطان می‌برند ازره‌ترا
نفس دخی شیطان ایلتنه‌لر یولدن سنی

تا بیندازند اندرچه ترا
تاکم صالسه‌لر قویبغه سنی

نفس بدرا هرکه سیرش میکند
یاوز نفسنی هرکیم آنی طوق قیله دور

درکنه کردن دلیرش میکند
کناه قیلماقده انی بهادر قیله دور

حَلق خود را دوردراز هرمَزه
اوزنکنك بوغازنکنی یراق توت هرنمدن

تانیفتی دربلا ودر بزَه
تاینکه توشمس‌سن بلاغه دخی کناهغه

زاب ونان تالب شکم‌را پُرمساز
صودن دخی کومچدن ایرنکا چاقلی قورساقنی طولی تورمه

همچو حیوان بهرخور آخور مساز
حیوان کبی آشامق اوچون آخور یعنی تیگنه تورمه

روزکم خورکرچه صائم نیستی
کوندوز کیم آشا اکرچه روزه توکل سن

پر مخور آخر بهائم نیستی
طولی یعنی کوب آشامه آخر حیوان توکل سن

Центральная
научная
библиотека
КазНЦ РАН

№215622

خواب وخور جز پیشهٔ انعام نیست　　خفته کانرا بهره زین انعام نیست
یوقی دخی آشامق حیوانلرنك هنرندن باشقه ایمسدور　　یوقلغانلارغه نصیب بو احساندن یوقدور

ای که در خوابی همه شب تا بروز　　بهر گور خود چراغی بر فروز
ای کیم یوقوده سن بارچه کیچ کونکا چاقلی　　اورزنك نك قبرنك اوچون چراغنی یاقتور

ای پسر بسیار خواهی خفت خیز　　گر خبرداری زروز رستخیز
ای اوغل کوب تلی سن یوقلامقنی طور　　اکر خبر تونسانك قیامت کوننمن

دل درین دنیای دون بستن خطاست　　دامن ازوی گر تو چینی هم رواست
کونکلنی بوزبون دنیاغه باغلامق خطادور　　ایتاکنی آندن اکر سن جیسانك ینه دورستدور

از چه بندی دل بدنیای دنی　　چون نیٔ جاوید دروی بودنی
نی اوچون باغلیسن کونکلنی زبون دنیاغه　　انکچون ایمس منکو آنده بولماغنك

ظاهر خودرا میارا ای فقیر　　تا چو بدری باطنت گردد منیر
اورزنك نك طشنکنی توزومه ای فقیر　　تا کیم تولان آی کبی ایچنك بولسون یاقتورغوچی

طالب هر صورت زیبا مباش　　در هوای اطلس ودیبا مباش
هر زیننلو صورتنی ایستکوچی بولمه　　اطلس آرزوسنده دخی قماش آرزوسنده بولمه

از هوا بگذر خدارا بنده شو　　زنده کی میبایدت در ژنده شو
نفس آرزوندن کیچ خدای تعالیکا قول بول　　تركلك كيرك بولسه سنكا یاماولی لباسده بول

خرقهٔ پشمینه را بردوش کن　　شربتی از نامرادی نوش کن
یونلی کیومنی اینکا قیل　　بر شربتنی مرادسزلقدن ایچمکنی قیل یعنی ایچ

ای که در بر میکنی پشمینه را　　پاك ساز از کبر اول سینه را
ای کیم اینکا قیله سن یونلی کیومنی　　پاك قیل کبردن الك کوکراکنی

گرهمی خواهی نصیب آخرت　　رو بدر کن جامهای فاخرت
اکر تلاسنك آخرت اولوشنی　　بارطش قیل یعنی صال نفیس چاپانلارنکنی

بی تکلف باش وآرایش مجوی　　ترك راحت گیر وآسایش مجوی
تکلفسز بول بیزنمکنی استمه　　راحت قویماقنی توت راحتلنمکنی استمه

همچو صوفی در لباس صوف باش　　با صفتهای نیکو موصوف باش
صوفی کبی یون کیومده بول　　ایذکو صفتلر ایله صفتلانمش بول

در برت گر کسوت نیکو مباش　　زیر پهلو جامهٔ خوابت مباش
اینکنکده کیم یخشی کیم بولماسون　　قابرغه آستنده یوقنك کیومی یعنی توشاك بولماسون

مرد ره را بوریا قالین بود　　زانکه خیشتش عاقبت بالین بود
یول ایرینه قامش نمازلق خنفه پالاس بولور　　آنك اوچون کیرپچ آنکا آخر یاستوق بولور

دربیان تواضع کردن

گرترا عقلست بادانش قرین　　باش درویش وبدرویشان نشین
اکر سنك عقلنك باردور علم ایله مقارن یعنی برکا　　بول درویش درویشلر برله اولتور

بو بیتلرننك ترجمه سنده مرحوم محمد شریف مخدوم بخاری نظم ایلمش تبرکا کتابت اولندی

﴿نظم﴾ عقلنك اولسه علمنك ایله گر قرین　　دائم اول درویشلرله همنشین

همنشینی جز بدرویشان مکن　　تا توانی غیبت ایشان مکن
اولتورداشنی درویشلردن باشقه ایله قیلمه　　قوّتنك ینکانچه آلارنك غیبتنی قیلمه

﴿نظم﴾ ایستمه درویشلردن اوزکا یار　　قیلمه آنلردن شکایت ای نکار

حب درویشان کلید جنتست　　دشمن ایشان سزای لعنتست
درویشلرنی سومك اوجماحنك اچکیچیدور　　آلارنك دشمنی لعنتکا لایقدور

نظم حبی دور اوجماغ کلیدی آنلری	لعنته لایق درور دشمنلری
پوشش درویش غیرازدلق نیست	درپی کام وهوای حلق نیست
درویشنك کیومی ایسکی کیومدن باشقه یوقدر	مقصود ازنده دخی بوغازمرادی ازنك یوقدور
نظم کیمیورلر دلقدن اوزکا لباس	حلق دلخواهندن ایلرلر هراس تمت
مرد تانّنهد بفرق نفس پای	ره کجا یابد بدرگاه خدای
ایر قویمایچه نفسنك توبه سینه آیاقنی	یولنی قایده تابار خدای تعالی‌نك درکاهینه
مردره دربند قصرو باغ نیست	در دل او غیر درد وداغ نیست
یول ایری سرای بغاونده باقچه بغاونده ایمسدور	آنك کونکلنك درددن کویمکدن باشقه یوقدور
گر عمارت را بری بر اسمان	عاقبت زیر زمین کردی نهان
اکر یورطنی ایلتسنك کوککا یعنی بیك بیوك قیلسانك	آخر ییر آستنده بولورسن یاشرون
گرچه رستم شوکت وزورت بود	جای چون بهرام در گورت بود
اکررستم کبی شهرتنك دخی کوچنك بولسه	اورن بهرام کبی قبرنکده بولور
گرچو کیخسرو بمانی پایدار	آخرت باید شدن در بطن غار
اکر کیخسرو کبی قالسانك کوب زمان	آخر کبرك بولور سنکا بولماق چوقر ایچنده
ای پسر ازآخرت غافل مباش	بامتاع این جهان خوشدل مباش
ای اوغل آخرتدن غافل بولمه	بودنیانك مالی برله خوش کونکللی بولمه
در بلیات جهات صبار باش	گاه نعمت شاکر جبار باش
دنیانك بلالرنده بیك صبر قیلغوچی بول	نعمت وقتنده خدای تعالی‌کا شکر قیلغوچی بول

در بیان علامت بدبختی

چارچیز آثار بدبختی بود	جاهلی وکاهلی سختی بود
دورت نرسه یاوز بختلك علامتی بولور	نادانلق دخی یالقاولق قاتی کونکللك بولور

بی کسی وناکسی هر چارشد	بخت بدرا این همه آثارشد
کشی سزلك کشی توکللك بارچه‌سی دورت بولدی	یاوز بختکا بولارنك بارچه‌سی علامتلر بولدی
آنکه در بند عمارت میشود	بی شك ازاهل خسارت میشود
اول کیم عمارت بغاونده یعنی قصدنده بولور	شکسز اوکنمك اهلندن بولور
بر هوای خود قدم هرکو نهاد	می تواند کرد بانفسك جهاد
اوزیننك هواسینه آیاقنی هر کیم قویدی	قادر بولور قیلماغه نفس برله صوغشنی
هرکه سازد در جهان باخواب وخور	درقیامت نبودش زاتش گذر
هرکیم توزلسه دنیاده یوقی برله دخی آشاو برله	قیامنده بولماس آنك اوتدن اوتمکی
روی گردان از مراد وآرزو	پس بدرگاه خدا آور تو رو
یوزنی دوندر کیل مراددن دخی آرزودن	مونك صونکنك خدای تعالی درکاهنه کیلتورسن یوزنی
کامرانی سر بناکامی کشد	مردره خط در نیکونامی کشد
مرادنی سورمك باشنی مراد سزلقغه تارتور	یول ایری صزقنی ایذکو اسمده تارتور
امرونهی حق چوداری ای وحید	پس مرودر پایهٔ نفس پلید
خدای تعالی‌نك امرن دخی نهیین هرقچان توتساق ای خدای تعالی‌نی برلا کوچی	مونك صونکده بارمه مردار نفسنك ازندن
هرکه ترك کامرانی میکند	بر خلافش زندکانی میکند
هر کیم مراد سوروِنی قویماقنی قیلور	نفسنك خلافنه ترکلکنی قیلور

در بیان ریاضت

گرهمی خواهی که گردی سربلند	ای پسر بر خود درِ راحت ببند
اکر بونی تلسانك کیم بولورسن باش یوقاری	ای اوغل اوزنککا راحت ایشکنی باغله

هر که او بربست در عشرت تمام
هر کیم اول باغلادی عشرت ایشکنی تمام
بازشد بروی در دار السلام
آچوق بولدی آنکا دار السلام دیکان جنت ایشکی

غیر حق را هر که خواند ای پسر
خدای تعالی دن باشقه‌نی هر کیم اوقسه ای اوغل
کیست در عالم ازو گمراه تر
کیمدور دنیاده آندن یول آداشغو چیراق

ای برادر ترک عزوجاه کن
ای قرنداش عزت قوباقنی دخی مرتبه قوباقنی قیل
خویش را شایسته درگاه کن
اوزنکنی خدای تعالی ننک درکاهنه لایق قیل

عز وجاهت سربالا میکشد
عزتنک دخی مرتبه‌نک باشنی یوقاو تارتادور
مر ترا بربت پرستی میکشد
سنی بتغه تابونمغه تارتادور

خوار گردد هر که باشد جاه جوی
خور بولور هر کیم بولسه مرتبه ایتسه کوچی
ای برادر قرب آن درگاه جوی
ای قرنداش اول درگاه‌غه یاقنلقنی ایسته

نفس در ترک هوا مسکین بود
نفس آرزونی قویماقده عاجز بولور
گوشمال نفس نادان این بود
نادان نفسنک قولاغنی بورماق اوشبو بولور

چون دلت نارزق حق ایمن بود
نچان سننک کونکلنک خدای تعالی رزقی برله ایمن بولسه
نفسک اماره هم ساکن بود
نفس اماره بنه تیك تورغوچی بولور

هر که اوراتکیه برصانع بود
هر کیم آنک طیانمقی خدای تعالی اوزرینه بولسه
درجهان با لقمه قانع بود
دنیاده برلقمه برله قناعت قیلغوچی بولور

اکتفا بر روزی هر روزه کن
کفایه‌لنمك هر کوننك رزقینه قیل
گر نداری از خدا در یوزه کن
اکر توتماسانك خدای تعالی دن تلانچلك قیل

در بیان کشتن نفس

نفس نتوان کشت الا چار چیز
نفسنی اولدره آلمس مکر دورت نرسه اولدرور
چون بگویم یاد گیرش ای عزیز
نچان ایتسام ایسده توت آنی ای عززلو

خنجر خاموشی و شمشیر جوع
سوزلمسلك خنجری ایکنچی آچلق قلچی
نیزه پنهانی و ترك هجوع
اوچونچسی یاشرنلك سونکسی دورتنچی یوقنی قویماق

هر کرا نبود مرتب این سلاح
هر کیمکا بولماسه رنچه بو قورال
نفس او هرگیز نمی یابد فلاح
آننك نفسی اصلا تابمیدور نجاتنی

چون دلت بی یاد الله بود
نچان کونکلنك اللهنك ذکرندن باشقه بولسه
دیو ملعون یار و همراهت بود
لعنتلنمش شیطان ایبداش دخی یولداشنك بولور

اهل دنیارا چو دیو یار آیدش
دنیا اهلینه نچان شیطان یولداش کیلسه آنکا
لقمه های چرب و شیرین بایدش
یاغلو لقمه‌لر دخی طاتلو طعاملر کیرك آنکا

هر که او در بند سیم و زر شود
هر کیم اول کموش بغاونك دخی آلتون بغاونك بولسه
در عقوبت کار او مضطر شود
عذابده آننك اشی اختیارسز بولور

آنکه بهر آخرت کارش بود
اول کیم آخرت اوچون آننك اشی بولسه
از خدا تشریف بسیارش بود
خدای تعالی دن آنی کوب شریف قیلماق بولور

مال دنیا خاکسارانرا دهند
دنیا مالنی زبونلارغه بیرورلر
آخرت پرهیز کارانرا دهند
آخرتنی کناهدن صاقلانغوچیلرغه بیرورلر

هست شیطان ای برادر دشمنت
بولغوچیدور شیطان ای قرنداش سننك دشمانك
غل آتش خواهد اندر گردنت
اوت بغاونی تلار سننك موینکده

مدبری گر رو بدنیا آورد
بر آرقان بولغوچی اللهغه اکر یوزنی دنیاغه کیلتورسه
بهره کی از عالم عقبی برد
اولوشنی نچان آخرت عالمندن ایلتور

ای پسر بایاد حق مشغول باش
ای اوغل الله تعالی ذکری برله مشغول بول
وزخلایق دور همچو غول باش
آدملردن یراق شورالی کبی بول

در بیان صبر برفقر وتوکل کردن

فقرخودرا پیش کس پیدا مکن — محنت امروزرا فردا مکن
اوزنکنك فقیرلکنکنی کشی آلدنده آشکاره قیلمه — بوکون‌نك محنتنی ایرتکا یعنی قیامتده قیلمه

مرترا آنکس که‌فردا جان دهد — غم مخور آخر ترایك‌نان دهد
سنکا اول کشیکیم تانکده جاننی بیرور — قایغونی آشامه آخر سنکا برکومچ بیرور

تابکی چون مورباشی دانه کش — کرتومردی فاقه‌را مردانه کش
قایچانغاچه قرمسقه کبی بولورسن اورلق تارتقوچی — اکرسن ایرسن فقیرلکنی ایرلرکالایق وجهله تارت

بر توکل کر بود فیروزیت — حق دهد مانند مرغان روزیت
توکل‌کا اکر بولسه سنك خوشلغنك — خدای تعالی بیرور قوشلر کبی رزقنکنی

ازخدا شاکر بود مرد فقیر — کر دهد قُوتش‌لبِ نان فطیر
خدای تعالی‌دن شکرقیلغوچی بولور فقیرایر — اکربیرسه‌ده آنکا رزق توچی کومچنك چیتنی

خَمْ مشوپیش توانکر همچو طاق — تا نکردی یار با اهل نفاق
بوکری بولمه بای آلدنده محراب کبی — تاینکه بولماس‌سن یولداش نفاق اهلینه

مردمرانام وننك از خلق نیست — نفرتش از جامهای دَلق نیست
یول ایرینه اسم دخی عار خلقدن یوقدور — آنك قاچماغی ایسکی کیوملردن یوقدور

هرکه‌را ذوق نیکو نامی بود — خاص مشمارش که‌اوعامی بود
هر کیمکا ایدکو اسملی بولماقنك ذوقی بولسه — خاصلردن صایمه آنی کیم اول نادان بولور

کر ترادل‌فارغ اززینت بود — کی هوای مرکب وزینت بود
اکرسنك کونکلنك بوشاغوچی زینتدن بولسه — قچان آت آرزوسی دخی ایارنك آرزوسی بولور

روی دل چون ازهوا برتافتی — بعدازان میدانکه حق‌را یافتی
کونکل یوزنی قچان آرزودن قایرسانك — آندن صونك بیل‌کیم خدای تعالی‌نی تابدونك

هرکه اوبرحرص دنیا دارشد — بیکمان ازوی خدا بیزار شد
هرکیم اول قومسزلق اوزرینه دنیانوتقوچی بولدی — شکسز آندن خدای تعالی بیزکوچی بولدی

چون‌شترمرغ شناس‌این نفس‌را — نَکَشَد بارو نَپَرَّدْ بر هوا
توه قوشی کبی تانغل بونفسنی — تارتمس یوکنی دخی اوچمس هواغه

کرتوپَرْکوییش اوکوید اشترم — ورنهی بارش اوکوید طائرم
اکرسن اوچ دیسانك آنکا اول ایتور توه‌من — واکرقویسانك آنکا یوکنی اول ایتور قوش من

چون کیاه زهر رنکش دلکشست — لیك‌طعمش‌تلخ‌وبویش‌ناخوشست
آغواولنی کبی آنك توسی کونکل تارتقوچیدور — لکین آنك‌نی آچی دخی آنك ایسی خوش ایمسدور

کربطاعت خوانیش سستی کند — لیك اندر معصیت چُستی کند
اکرعبادتکا اوندسنك آنی یالقاولقنی قیلور — لیکن کناهده چبترلکنی قیلور

نفس‌راآن‌به که‌در زندان کنی — هرچه فرمايد خلاف آن کنی
نفسنکا اول آرتق‌کیم زندانده قیلورسن — هرنرسه‌نی بیورسه آنك خلافنی قیلورسن

نیست دَرْمَانَشْ بجز جوع وعطش — تاکه سازی رام اندر طاعتش
یوقدور نفسنی تورزوك قیلماغه علاج آچلقدن باشقه دخی صوزسلقدن باشقه — تاکیم قیلورسن آنی طاعت قیلغوچی عبادتده

چون شتردرره درآی وبارکش — بارِ طاعت بردر جبّار کش
توه کبی یولغه کیر دخی یوك تارت — طاعت یوکنی خدای تعالی ایشکینه تارت

بار ایزدرا بجان باید کشید — ورنه همچون‌سك زبان باید کشید
خدای تعالی یوکنی جان برله کیرك تارتمق — اکر آنداق بولسه ایت کبی تلنی کیرك تارتمق

هرکه اوگردن کشدزین بارها — باشد از نفرین برو آَنبارها
هرکیم اول بوین تارتسه بو یوکلردن — بولور لعنتدن آنکا نیچه آنبار

چون شترمرغان که از بارش گریخت	از گلستان حیو اتش برك ریخت
توه قوشلری کبی کیم آنك یوکندن قاچسه	ترکلك باغچه سندن یافراقنی قویدی
هر که بارش را تحمل میکند	درجهان جانی تجمل میکند
هر کیم آنك یوکنی یوکلامکنی قیلور	دنیاده جاننی زینتلی قیله دور
کردهٔ بارِ امانت را قبُول	از کشیدن پس نباید شد ملُول
قیلدنك سن امانت یوکنی قبول	تارتمقدن ایندی کیرك توکل یالقاو بولماق
روز اوّل خود فضولی کردهٔ	وان فضولی از جهولی کردهٔ
اوّلکی کونده اوزنك آرتقلقنی قیلدنك سن	اول آرتقلقنی بیك نادانلقدن قیلدنك سن
جنبشی کن ای پسر کاهل مباش	چون بلی کفتی بتَن تنبِل مباش
تبرانمکنی قیل ای اوغل یالقاو بولمه	آنکچون بلی دیب ایندونك تن برله یالقاو بولمه
وقتِ طاعت تیزرو چون بادباش	وز همه کار جهان آزاد باش
طاعت وقتنده تیز یورکوچی ییل کبی بول	دنیانك بارچه اشندن قوتلغوچی بول
هرکه اندر طاعتش کسلان بود	حاصلش کمراهی وخذلان بود
هر کیم خدای تعالی طاعتنده یالقاو بولسه	آنك فائده سی یول آداشمق دخی خورلق بولور
راه پرُ خوفست ودزدان درکمین	رهبری بر تانمانی بر زمین
یول طولی قورقولیدور اوغریلر یاشرن ییرده	یول باشچسنی ایلت تاینکه قالمس سن ییرده
منزلت دورست وبارت پس گران	کوششی کن پش نمان از کاروان
سنك اورنك یراقدور دخی یوکنك آغردور	جهتنی قیل آرتده قالمه کاروانندن
هرکه در ره از گران باران بود	هردمش ازدیده خون باران بود
هر کیم یولده آغر یوکلیلردن بولسه	هرصولونده کوزدن قان یاودرغوچی بولور

لاشهٔ داری سبُك کن بار خویش	ورنه درره سخت بینی کار خویش
آرق آتنی توتسانك ینکل قیل اوزنکنك یوکنکنی	اکر ینکل قیلماسانك یولده قاتی کورورسن اوزنکنك
چیست بارت جیفهٔ دنیای دون	کزپی آن کشتهٔ خوار وزبون
نیدور یوکنك زبون دنیانك اولکساسیدور	کیم آنك آرتندن بولدنك سن خور دخی زبون

دربیان ترك تكلیف

سرچه آرایی بدستار ای پسر	کر توانی دل بدست آرای پسر
باشنی نی اوچون توزی سن چالمه برله ای اوغل	اکر کوچنك یتسه کونکلنی قولغه کیلتور ای اوغل
تانکیری ترك عزومال وجاه	ازهمه برسر نیایی چون کلاه
توتماینچه عزت دخی مال دخی مرتبه قویماقنی	بارچه خلق آراسندن باشقه کیلمس سن بورك کبی
نیست مردی خویشتن آراستن	قصدجان کرد آنکه او آراست تن
بوقدور ایرلك اوزنی زینت ایتمك	جانغه قصد قیلدی اول کیم اول توزدی تن نی
نیست درتن بهتر از تقوی لباس	در تکلف مردرا نبود اساس
یوقدور تنده یخشیراق تقوی دن کیوم	تکلفده ایرکا بولماس نیگز
هرکه اودر بند آرایش بود	در جهان فرزند آسایش بود
هرکیم اول زینت بغاونده یعنی قصدنده بولسه	دنیاده راحت اوغلی بولور
عاقبت جز نامرادی نبودش	بهرهٔ از عیش وشادی نبودش
آخر مرادسزلقدن باشقه بولماس انکا	اولش آخرنده عشرتدن دخی شادلقدن بولماس انکا
آنکه خودرانیك خواند بد بود	ورقبول کویداز حق رد بود
اول کیم اوزنی یخشی اوقسه یعنی ایتسه یاوز بولور	اکر مقبول من دیب ایتسه خدای تعالی دن مردود بولور
خود ستایی پیشهٔ شیطان بود	آنکه خودرا کم زند سلطان بود
اوزن ماقتامق شیطان هنری بولور	اول کیم اوزنی کیم صایسه پادشاه بولور

کفت شیطان من ز آدم بهترم | تا قیامت کشت ملعون لاجرم

ایتدی شیطان مین آدمدن آرتغراقمن | قیامتکاچه بولدی لعنتلنمش شکسز

از تواضع خاك مردم میشهود | نورنار از سرکشی کم میشود

توبانچلکدن توفراق ایر بوله دور | اوتنك نوری باش تارتمقدن یوق بوله‌دور

رانده شد ابلیس از مستکبری | کشت مقبول آدم از مستغفری

سورلمش بولدی ابلیس تکبرلکدن | بولدی قبول لنمش آدم علیه السلام یارلقایو ایستمکدن

شد عزیز آدم چو استغفار کرد | خوار شد شیطان چو استکبار کرد

بولدی عزتلو آدم علیه السلام انکچون استغفار قیلدی | خور بولدی شیطان آنکچون تکبرلك قیلدی

خوشه چون سر بر کشد پستش کنند | دانه پست افتد زبر دستش کنند

باشاق قچان باشنی تارتسه آنی توبان قیلورلر | اورلق توبان توشسه آنی قول اوستینه قیلورلر

در بیان علامت ابلهی

چار چیز آمد نشان ابلهی | باتو کویم تابیابی آکهی

دورت نرسه کیلدی احمقلق علامتی | سنکا ایتیم تاینکه تابارسن آکاهلقنی

بو بیتلرنك ترجمه‌سنده مرحوم محمد شریف مخدوم بخاری نظم ایتمش تبرکا کتابت اولندی

دورت خصلت‌دور حماقتدن نشان | سویلارم آکاه بول قیلدم بیان

عیب خود ابله نه بیند درجهان | باشد آندر جستن عیب کسان

اوزینك عیبنی احمق کورمس دنیاده | بولور استمکده کشیلرنك عیبنی

❁ نظم ❁ کندی عیبن کورمیوب احمق کشی | استه مقدر اوزکه‌لر عیبن ایشی

تخم بخل اندر دل خود کاشتن | وآنکه امید سخاوت داشتن

صرانلق اورلغنی اوزینك کونکلنده ایکمك | آندن صونك یومارتلق امیدنی توتماق

❁ نظم ❁ کونکلنه بخل اورلقن دایم ایکر | اوزکه‌دن خیر وسخا امید ایتر

هرکه خلق ازخلق اوخوشنود نیست | هیچ قدرش بردر معبود نیست

هر کیم خلقلر آنك خلقندن رضا ایمسدور | اصلا آنك مرتبه سی خدای تعالی ایشکنده یوقدور

❁ نظم ❁ خلق خلقندن کیمك خوشنود ایمس | قدری معبود آلدینه موجود ایمس

هرکه اورا پیشه بدخویی بود | کار او پیوسته بدرویی بود

هر کیم آنك هنری یاوز خلق بولور | آنك ایشی توتاش یاوز یعنی قاره یوزلك بولور

❁ نظم ❁ کیم که در بدخویلق اندیشه سی | یوز قرالق‌در آنك هم پیشه سی

خوی بد برتن بلای جان بود | مردم بدخونه از انسان بود

یاوز خلق تنده جان بلاسی بولور | یاوز خلقلی ایر انسان جمله سندن بولماس

بخل شاخی ازدرخت دوزخست | آن بخیلك از سکان مسلخ ست

صارانلق بوتاغی تاموغ یغاچندندور | اول صاران حیوان طونی تورغان ییرنك ایتلرندندور

روی جنت را کجا یابد بخیل | پشه افتاده زیر پان پیل

اوجماح یوزنی قچان تابار صاران | چبندور توشکان فیلنك آیاق آستینه

باش از بخل بخیلان برکران | تا نباشی از شمار ابلهان

بول صارانلارنك صارانلغندن برچیتدن | تاینکه بولماس‌سن احمقلردن صایالغوچی

در بیان عافیت ازبلا

ازبلا تارسته کردی ای عزیز | باز باید داشتن دست ازدو چیز

بلادن تاینکه قوتلغوچی بولورسن ای عزتلو | منع اینوب توتماغه کیرك قولنی ایکی نرسه‌دن

روتودست ازنفس وازدنیا بدار | تا بلاها را نباشد باتو کار

بارسن قولنی نفسدن دخی دنیادن توت | تاینکه بلالارنك بولماس سنکا اشی

ور به حرص واز کردی مبتلا اکر حرص ایله دخی قناعتسزلك ایله بولسانك بلا	باتورو آرد زهر سو صد بلا سنکا بوزنی کیلتورر هریاقدن یوز بلا
آنکه نبود هیچ نقدش درمیان اول کیم بولماس هرکیز آنك آنچه‌سی بیلده	هر کجا باشد بود اندر امان هر قایده بولسه بولور ایمن‌لکده
نفس ودنیارا رها کن ای پسر نفسنی دخی دنیانی طاشله ای اوغل	باز رستی از بلا واز خطر ینه قوطلدنك بلادن دخی خطردن
ای بساکس ازبرای نفس زار ای کوب کشی یغلاغوچی نفس اوچون	در بلا افتاد وکشت ازغم نزار بلاغه توشدی اورلدی قایغودن ضعیفلککا
از بلای نفس مرغ نا مراد نفس بلاسندن مرادسز قوش	آمد ودردام صیاد او فتاد کیلدی آوچینك توزاغینه توشدی
تادلت آرام یابد ای پسر تاینکه کونکلنك طنچلق تابار ای اوغل	بودونابود جهان یکسان شمر دنیانك بولغاننی بولمغاننی برتوسلی صای
از عذاب وقهر حق ایمن مباش الله‌تعالی‌ننك عذابندن دخی قهرندن ایمن بولمه	درپی آزار هر مؤمن مباش هر مؤمن‌نی رنجتو قصدنده بولمه
دربلایاری مخواه از هیچ کس بلاده یاردمنی ایستمه هیچ کشیدن	زآنکه نبود جزخدا فریاد رس آنك اوچون بولماس خدای تعالی‌دن باشقه فریادغه ایرشکوچی یعنی یاردم بیرکی‌چی
هرکه را رنجاندی عذرش بخواه هر کیمنی رنجتدنك آنك عذرنی ایسته	تانباشد خصم تو در عرصه گاه تاینکه بولماس سنك خصمنك قیامت کوننده
کرغنا خواهد کسی ازذوالمنن اکر بایلقنی تیلاسه کشی خدای تعالی‌دن	در قناعت می توانش یافتن قناعتده قوتنی ینار انی تابماغه

در بیان ستایش عقل علاقلان

هرکه‌راعقلست ودانش‌ای عزیز هرکیمکا عقل باردور دخی علم ای عزتلو	دور باید بودنش از چار چیز براق کیرك آنك بولماغی دورت نرسه‌دن
کار خود با نسزا نکند رها اوزینك اشنی لایقسزغه قیلماس تابشرمقنی	مردمی نکند بجای نا سزا ایرلکنی قیلماس تیوشسز اورنغه
عقل داری‌میل بدکاری مکن عقلنی تونسانك قصدنی یاوز اشکا قیلمه	زین چوبکذشتی سبکساری مکن اوشبوندن قچان اوتسانك ینکل‌لکنی قیلمه
تا شوی پیش ازهمه‌درروزکار تابنکی بولورسن آلده بارچه‌دن زمانه‌ده	دست درنان ونمك بکشاده دار قولنی کومچده دخی توزده آچق توت
تاتو باشی در زمانه دادکر اکر بولسانك زمانه‌ده پادشاه	زیردستانرا نیکو دار ای پسر قول آستونداغی لرنی یخشی توت ای اوغل
هرکه‌در پند خود آمد استوار هرکیم اوزینك اوکوتنده کیلدی طوغری	پند اورا دیکران بندند کار آنك اوکتینه ایکنچی‌لر باغلارلر اشنی
هرکه ازکفتار خود باشد ملول هرکیم اوزینك سوزندن بولسه یالقاو	قول اورا دیکران نکند قبول آنك سوزنی ایکنچی‌لر قبول قیلماس
هرچه باشد در شریعت ناپسند هرنرسه بولسه شریعتده درست توکل	کرد او مکرد ای هوشمند آنك ایلانه‌سنده اصلا ایلانمه ای عقللی
تا صواب کار بینی سر بسر ایشنك خیرلوسنی کورکانکچه باشدن باشقه	برمراد خود مکن کار ای پسر اوزنکنك مرادانکچه قیلمه اشنی ای اوغل

در بیان رستکاری

هست بی‌شك رستکاری ازسه چیز   باتو کویم یادکیرش ای عزیز
باردور شکسز قوتلماق اوچ نرسه‌دن   سنکا ایتیم ایسده توت آنی ای عزتلو

زان یکی ترسیدنست ازذوالجلال   دوم آمد جستن قوت حلال
آندن برسی قورقماقدور الله تعالی‌دن   ایکنچیسی کیلدی ایستەمك حلال رزقنی

سیمین رفتن بود بر راه راست   رستکارست انکه این خصلت وراست
اوچونچیسی بارمق بولور طوغری یولغه   قتولغوچیدور اول کیم اوشبو خصلت آنکادور

کر تواضع پیشه کیری ای جوان   دوست دارندت همه خلق جهان
اکر توبانچیلکدن هنر توتسانك ای یکت   دوست توتارلر سنی بارچه دنیا خلقی

سرمکن درپیش دنیا دارپست   ورکنی بیشك رودذینت زدست
باشنی قیلمه دنیاتوتقوچی یعنی بای آلدنده‌توبان   اکر قیلسانك شکسز کیتاردینك قولدن

بهر زر مستای دنیا دار را   تاچه خواهی کرد این مردار را
آلتون اوچون ماقتامه دنیاتوتقوچینی   نی قیلماق تلی سن بودنیا اولکسه‌سنی

مردکانند اغنیای روز کار   ای پسر بامردکان صحبت مدار
اولکلردورا زمانەنك بای‌لری   ای اوغل اولکلار ایله صحبت توتمه

مال وزر بیحد بدست آورده کیر   بعدازان در کور حسرت برده کیر
مالنی دخی آلتوننی چیکسز قولغه کیلتوروب‌توت   آندن صونك قبرده حسرتنی ایلتوب توت

در بیان فضائل ذکر

باش دائم ای پسر بایاد حق   کر خبرداری زعدل وداد حق
بول همیشه ای اوغل الله تعالی‌نك ذکری برله   اکر خبر توتسانك الله تعالی‌نك عدلندن

زنده‌دار ازذکر صبح وشام را   درتغافل مکذر آن ایام را
ترك توت ذکردن ایرتەنی دخی کیچنی   غفلتده اوتکارمه اول کونلرنی

یاد حق آمد غذا این روحرا   مرهم آمد این دل مجروحرا
الله تعالی‌نك ذکری کیلدی آزق بوجانغه   پلاستر کیلدی بوجراحتلو کونکلکا

یاد حق کرمونس جانت بود   کی هوای کاخ وایوانت بود
الله تعالی‌نك ذکری جانکغه مونس بولسه   نیچان چارلاق آرزوسی دخی سراینك آرزوسی بولور

کر زمانی غافل ازرحمان شوی   اندران دم همدم شیطان شوی
اکر برزمان غافل خدای تعالی‌دن بولسانك   شول صولوده شیطان یولداشی بولورسن

ذکررا اخلاص میباید نخست   ذکربی اخلاص کی باید درست
ذکرکا اخلاص کیرك‌دور اوّل   ذکر اخلاصسز نیچان بولور درست

مؤمنا ذکر خدا بیسار کوی   تابیابی دردو عالم آب روی
ای‌مؤمن خدای تعالی‌نك ذکرنی کوب‌ایت   تاینکه تابارسن ایکی عالمده یوز صونی

ذکر برسه وجه باشد بی‌خلاف   تاندانی این سخن‌را ازکزاف
ذکر اوچ تورلوك بولور خلافسز   زینهار بیلمه بوسوزنی لاف ویالغاندن

عامرا نبود بجز ذکر زبان   ذکرخاصان باشد ازدل بیکمان
عوام ناسنك بولماس تیل ذکرندن باشقه   خاصلارنك ذکری بولور کونکلدن شکسز

ذکرخاص الخاص ذکر سربود   هرکه ذاکر نیست اوخاسر بود
خاص الخاص‌لارنك ذکری سر ذکری بولور   هرکیم ذکرا اینکوچی بولماسه اول اوکونکوچی بولور

ذکربی تعظیم کفتن بدعتست   واندران یك شرط دیکر حرمتست
ذکر تعظیم سز اینمك بدعتدور   آننه باشقه . برشرط حرمتدور

هست برهر عضورا ذکر دیگر
باردور هر عضوغه باشقه ذکر
هفت اعضا هست ذاکرای پسر
یدی اعضا باردور ذکر اینکوچی ای اوغل

یاریء هرعاجز آمد ذکر دست
هرعاجزکا باردم بیرمك کیلدی قول ذکری
ذکر پاهیشان زیارت کردنست
آیاق ذکری قرنداشلرنی زیارت قیلماقدور

ذکرچشم ازخوف حق بگریستن
کوز ذکری الله تعالی خوفندن یغلامق
باز در ایات او نگریستن
ینه اول الله تعالی نك آیتلرینه قارامق

استماع قول رحمن ذکرگوش
الله تعالی سوزنی یعنی قرآننی ایشتمك قولاقی ذکری
تاتوانی روزوشب درذکرکوش
تاکه کوچنك یتسه کیچه کوندوز ذکرده جهت قیل

اشتیاق حق بود ذکر دلت
الله تعالی غه مشتاق بولماق کونکلنك ذکری
کوش تااین ذکرگردد حاصلت
جهت قیل تاینکه بوذکر بولورسنك حاصلنك

آنکه ازجهلست دائم در کناه
اول کیم نادانلقدندور همیشه کناهده
کی حلاوت یابد ازذکر آله
نچاه لذتنی تابار خدای تعالی ذکرندن

خواندن قرآن بود ذکر لسان
قرآن اوقماق بولور تیل ذکری
هرکیرا این نیست اوازمفلسان
هرکیمکا اوشبو یوقدور اول مفلسلردن

شکر نعمتهای حق میکن مدام
الله تعالی نك نعمتلرینه شکرنی قیل همیشه
تاکند حق برتو نعمت را تمام
تاینکه قیلور خدای تعالی سنکا نعمتنی کامل

حمد خالق برزبان دار ای پسر
الله تعالی حمدنی تلده توت ای اوغل
عمر تابرباد ندهی سر بسر
عمرنی تاکیم بیلکا بیرمه باشدن باشقه

لب مجنبان جز بذکر کردکار
ایرننی تبرانمه الله تعالی نك ذکرندن باشقه
زانکه پاکانراهمین بودست کار
آنکیچون کیم پاکلرنك اوشبو بولغاندوراش

حمد حقرا برزبان بسیار دار
الله تعالی کا حمدنی تیلده کوب توت
تاشوی از نار حرمان رستکار
تاینکه بولورسن محروملق اوتندن قوتلغوچی

در بیانی زندگانی باخلق

برهمه کس نیك باشد چارچیز
بارچه کشی کا بخشی بولور دورت نرسه
باتو کویم یاد کیرش ای عزیز
سنکا ایتیم ایسده توت آنی ای عزنلو

اول آن باشد که باشی دادگر
اول اول بولورکیم بولورسن عدل لك قیلغوچی
هم زعقل خویش باشی باخبر
ینه اوزعقلنکدن بولورسن خبرلی

با شکیبایی تقرب کرد نست
صبرلق برله یاقنلقنی قیلماقدور
حرمت مردم بجای آوردنست
ایرنلر حرمتنی اورننده کیلتورمکدور

چارچیز دیگر ای نیکو سرشت
ایکنچی دورت نرسه ای ایذکو طبیعتلی
هست ازجمله خلایق نیك زشت
باردور بارچه خلقلردن بیك قباحت

زان چهار اول حسد کینی بود
اول دورتدن اوّلکسی حسد طولولغی بولور
زان کذشتی عجب وخودبینی بود
آندن اوتسانك عجب یعنی اوزنی کورمك بولور

خشم را دیگر فرونا خوردنست
آچیغنی ایکنچی یوتماس سزلقدور
خصلت چارم بخیلی کردنست
دورتنچی خصلت صارانلق قیلماقدور

ای پسر کم گرد گرد این خصال
ای اوغل کیم ایلانکل بوخصلتلر تیکراسنده
ازبرای آنکه زشتست این فعال
آنکیچون کیم قباحتدور بوفعللر

غل وغش بگذار وچون زرپاك شو
کینه نی دخی خیانتنی ترك قیل آلتون کبی پاك بول
پیش ازانکه خاك گردی خاك شو
آندن اوّلکیم توفراق بولورسن یعنی اولمسن توفراق

حرص بگذار وقناعت پیشه کن	آخر از مردن یکی اندیشه کن
حرصنی ترك قیل قناعتنی هنر قیل	آخر اولمکدن برگنه اوینی قیل
با محبان باش دائم همنشین	تاتوانی روی اعدارا مبین
دوستلر برله بول همیشه اوترداش	قوتنك یتکانچه دشمنلر یوزنی کورمه

در بیان چار چیز بقاندارد

چار چیزای خواجه کم دارد بقا	گوش دارای مؤمن میمون لقا
دورت نرسه ای خواجه کیم توتادور باقیلقنی	قولاق توت ای مؤمن مبارك یوزلی
جوری سلطانرا بقا کمتر بود	پس عتاب دوستان خوشتر بود
پادشاهنك ظلمینه باقیلق آزراق بولور	مونك صونکنده دوستلرنك عتابی یخشیراق بولور
دیگر آن مهریکه باشد از زنان	بی بقا چون صحبت ناجنس دان
ایکنچی اول محبت کیم بولور خاتونلردن	بقاسز جنس بولمغان نك صحبتینك بقاسزلغی کبی بیل
بارعیت چون کند سلطان ستم	مرورا باشد بقادر ملك کم
مملکت اهلینه قچان قیلسه پادشاه ظلمنی	اول پادشاهغه بولور باقیلق پادشاهلقده کیم
گر ترا از دوستان آمد عتاب	کم بقا باشد چو خط بر روی آب
اگر سنکا دوستلردن کیلسه شلته	آزباقی بولور یازوکبی سویوزینه
گرچه باشد زن زمانی مهربان	چون کم آید بهره بگشاید زبان
اگرچه خاتون بولسه آززمان شفقتلو	قچان کیم کیلسه اولش یعنی رزق آچانیلنی
چون بنا جنسان نیشنند آدمی	کمترك بیند از ایشان همدمی
قچان جنس یعنی ایش بولمغان ایله اولتورسه برکشی	آزراق کورور آلاردن بولدشلق ومونسلکنی

زاغ چون فارغ زبوی گل بود	نفرتش از صحبت بلبل بود
فارغه آنکچون بیزکوچی گل ایسندن بولور	آنك قاچماغی بلبل صحبتندن بولور
صحبت ناجنس جان کاهی بود	جمله را زین حال آگاهی بود
ایش بولمغان نك صحبتی جاننی رنجتمك بولور	بارچه غه بو حالدن آگاهلق بولور
چون ترا ناجنس آید در نظر	ای پسر چون باد ازوی در گذر
قچان سنکا ایش بولمنان کیلسه قارامقده	ای اوغل ییل کبی آندن اوت

در بیان علامت مدبری

چار چیز آمد نشان مدبری	یاد گیرش گرتو روشن خاطری
دورت نرسه کیلدی یعنی بولدی حقدن یوز دوندرمك	ایسده توت آنی اگرسن روشن خاطرلی بولسانك
هرکه پند دوستان نکند قبول	در حقیقت مدبرست آن بوالفضول
هرکیم دوستلرنك اوگتنی قبول قیلماسه	حقیقتده یاوزدور اول آرتقلق آناسی یعنی فائده سزاشنی کوب قیلغوچی
مدبری باشد بابله مشورت	هم بجاهل دادن سیم وزرت
حقدن یوز دوندرمك بولور احمق ابله کینکاش قیلماق	ینه نادانغه بیرمك کومشنی دخی آلتوننی
مشورت هرکس که باابله کند	دیو ملعون بی‌شکش گمراه کند
کینکاشنی هرکشیکم احمق ابله قیلسه	لعنت لنمش شیطان شکسز آنی گمراه قیلور
هرکه ازدنیا نگیرد عبرتی	هست ازان مدبر جهانرا نفرتی
هر کیم دنیادن آلماسه عبرتنی	باردور اول یاوزدن دنیانك قاچماقی
آنکه مال وزر دهد باجاهلان	آنچنان کس کی بود از مقبلان
اول کیم مالنی دخی آلتوننی بیرسه نادانلارغه	اوشانداق کشی قچان بولور یخشیلردن

زرچو جاهل را همی آید بکف   میکند اسراف ومیسازد تلف
آلتون قچان نادان‌نك كيلسه اوچينه   قيلور اسراف دخى قيلور تلف

عبرتى كير اززمانه اى جوان   تانباشى از شمار مدبران
عبرتنى توت زمانه‌دن اى يكت   تاينككه بولماس‌سن ياوزلر صانندن

نشنود از دوست مدبر پندرا   از جهالت بكسلد پيوندرا
ايشتمس دوستدن ياوز اوگتنى   نادانلقدن اوزار توتاشقاننى يعنى دوستلقنى

هركه را ازعقل آكاهى بود   نزد او ادبار كمراهى بود
هركيمنك عقلدن آكاه‌لغى بولسه   آنك قاشنده ادبار ديدكلرى ضلالت بولور

دربيان علامت بزركى

چارچيز آمد بزرك اى معتبر   مينمايد خرد لكن در نظر
دورت‌نرسه كيلدى يعنى بولدى الوغ اى اعتبارلى   كورنه دور كچك ليكن قاراوده يعنى كشينك آلدنده

زان‌يكى خصمست وديكر آتشست   بازبيمارى كز ودل ناخوشست
آندن برسى دشمندور ايكنچسى اوتدور   ينه آوروكيم آندن كونكل خوش ايمسدور

چارمين دانش كه ارآيدترا   اين همه تاخرد ننمايد ترا
دورتنچسى علم كيم زينت‌لرسنى   بولرنك بارچه سى زينهار كچك كورنمسون سنكا

هركه‌درچشمش عدوباشد حقير   از بلايى اوكند روزى نفير
هركيم آنك كوزنده دشمن بولسه‌خور   آنك بلاسندن قيلور بركون قاچماقنى

ذره‌ٔ آتش چوشد افروخته   بينى ازوى عالمى‌را سوخته
بر اوچقن اوت قچان بولسه يالقنلنمش   كورورسن آندن برشهرنى يانمش

علم اكر اندك بود خارش مدار   زانكه دارد علم قدرى بى شمار
علم اكر آزغنه بولسه‌ده آنى خور تونمه   آنكچون كيم تونه‌دور علم قدر ومرتبه‌نى حسابسز

رنج اندكرا بكن غم خواره‌كى   ورنه بينى عجز زين بيماره‌كى
آزغنه آوروغه قيل قايغى ييمكنى يعنى دوا قيل   اكر انداق قيلماسانك كوررسن عاجزلكنى بوخسته

دردسررا چون نجويدكس علاج   خوف آن باشدكه بركردد مزاج
باش آغرقينه قچان استه‌مسه كشى دارونى   آنك قورقوى بولور كيم ايلانور يعنى بوزلور مزاج

باش از قول مخالف برحذر   پيش ازان كزپا درايى اى پسر
بول مخالف سوزندن صاقلانمق اوزرينه   آندان اوّل كيم آياقدن كيلورسن يعنى آياغنك سورنوتوب شمزدن اوّل

آتش اندك توان كشتن بآب   واى آن ساعت كه كردد التهاب
آزاوتنى ممكن بولور اولتورمك صوايله   نى اوكنوچدور اول ساعت كيم اورلسه يالقن لنمقغه

در بيان از چارچيز چارچيز موجود ميشود

اى‌پسرهركس كه دارد چارچيز   چارديكر هم شود موجود نيز
اى‌اوغل هركشى كيم تونسه دورت‌نرسه‌نى   ايكنچى دورت دخى بولور باز ينه

عاقبت رسوايى آيد از لجاج   خشم را نكند پشيمانى علاج
آخر رسوالق كيلور خصومتدن   آچوغه قيلماس اوكنمك فائده‌نى

بيكمان خيزد ازانجا دشمنى   حاصل آيد خوارى ازكاهل تنى
شكسز قوبار اول اورندن دشمنلق   حاصل بولور خورلق يالقاوتندن

هركه كشت ازكبربالا كردنش   دوستان كردند آخر دشمنش
هركيم بولسه تكبرلكدن بوقارى آنك موينى   دوستلر بولورلر آخر آنك دشمنى

کاهلی را هرکه سازد پیشهٔ | آید از خواری بپایش تیشهٔ

یالقاولقنی هرکیم توزوسه یعنی قیلسه هنر | کیلور خورلقدن آنك آیاغینه آی بالطه

چون لجوجی درمیان پیدا شود | بنده از شومیٔ آن رسوا شود

قچان کوب خصومت آراده بار بولسه | قول آنك شوملغندن رسوا بولور

خشم خودرا چونکه راند جاهلی | جز پشیمانیش نبود حاصلی

اوزینك آچیغنی قچان کیم سورسه برنادان | اوکنماکندن باشقه بولماس فائده‌سی

در بیان چارچیز که ازچار دیگر تمام میشود

چارچیز ازچار دیگر شد تمام | چون شنودی یاددارى ای غلام

دورت نرسه ایکنچی دورتدن بولدی کامل | قچان ایشتسانك ایسده توت ای یکت

دانش مرد ازخرد گیرد کمال | ازعمل نیت همی باید جمال

ایرنك علمی عقلدن تونار کمالنی | عملدن نیت اوشبوتابار کورکاملکنی

دینت از پرهیز کامل میشود | نعمتت از شکر شامل میشود

دینك حرامدن صاقلانمقدن کامل بوله دور | نعمتنك شکر قیلماقدن چولغاوچی بوله‌دور

هست دانش را کمالی از خرد | نیتت را بی عمل کس ننگرد

باردور علمکا کامل لق عقلدن | سنك نیتنککا عملسز کشی قارامس

چون کمالی بنده را دردین بود | پیشه زهد وطاعتش آیین بود

قچان کامل‌لق بنده‌نك دینده بولسه | هنری زاهدلق دخی طاعتی عادت بولور

شکر نعمت را کمالی میدهد | غافلانرا گوشمالی میدهد

شکر قیلماق نعمتکا کامل‌لقنی بیره‌دور | غافللرکا قولاق بورماقنی بیره‌دور

شکر ناکردن زوال نعمتست | بهرهٔ شاکر کمال نعمتست

شکر قیلماس‌سزلق نعمتنك کیتمکینه سببدور | شکر قیلغوچینك اولشی نعمتنك کامل بولمقیدور

علم را بی عقل نتوان کاربست | پیش بی عقلان نمی باید نشست

علم‌نی عقلسز ممکن توکل اش باغلامق | عقلسزلر آلدنده کیرك توکل اولتورمق

بی‌خرد دانش وبالست ای پسر | علم مرغ وعقل بالست ای پسر

عقلسز علم گناهدور ای اوغل | علم قوشدور دخی عقل قناتدور ای اوغل

هرکه علمی دراد ونبود برآن | ازطریق عقل باشد برکران

هرکیم علمنی توتسه یعنی عالم بولسه اما آنك اوزرینه بولماسه یعنی علمی ایله عمل قیلماسه | عقل یولندن بولور برچیتده

در بیان تأمل نمودن دروقت سخن گفتن

چارچیزست آنکه بعداز رفتنش | از محالاتست باز آوردنش

دورت نرسه‌دور اول کیم کیتکانندن صونك | ممکن اولمغانلر جمله سندندور آنی قایتارمق

چون حدیثی رفت ناکه برزبان | یاکه تیری جست بیرون ازکمان

قچان برسوز کیتسه آنکسزدن تیل اوزرینه | یاکیم اوق سیکرسه طش جیه‌دن

باز چون آری حدیث گفته‌را | کس نگرداند قضاء رفته را

نیچوك قایتاروسن ایتلمش سوزنی | کشی قایتارمس کیتمش قضانی یعنی ازلی ومبرم بولغاننی

بازکی گردد چوتیر انداختی | همچنین عمری که ضایع ساختی

نیچوك قایتور قچان اوقنی آتسانك | اوشانداق عمر کیم ضایع قیلدونك سن

هرکه بی‌اندیشه گفتارش بود | پس ندامتهای بسیارش بود

هر کیم اویسز آنك سوزی بولسه | مونك صونکنده آنك کوب اوکنمکلری بولور

چون نگفتی میتوانی گفتنش
قچان ایتمسنك قادر بولورسن آنی ایتمکا
چون بگفتی کی توان بنهفتنش
قچان ایتسانك نیناك ممکن بولور آنی یاشرمك

عمررا میدان غنیمت هرنفس
عمرنی بیل غنیمت هر صولوده
چون رود دیگر نیاید بازپس
قچان کیتسه ایکنچی کیلمس کیری قایتوب

هیچ کس از خود قضا ارد نکرد
هیچ کشی اوزندن قضانی قایتارمدی
هرکه راضی از قضا شد بد نکرد
هرکیم قضادن راضی بولسه یاوزلقنی قیلمادی

هرکه را باید که باشد در امان
هرکیمکا کیرك کیم بولماقی ایمن لکدن
مهر میباید نهادن بر دهان
مهرنی کیرك بوله دور قویماق آغزغه

می‌سزد گر عمررا داری عزیز
لایق بولور اگرعمرنی توتسانك عزتلو
چون رود پیشش نخواهی دیدنیز
قچان کیتسه آلده تلامس‌سن آنی کورمکنی‌ینه

در بیان از چار چیز چار چیز حاصل می آید

حاصل آید چار چیز از چار چیز
حاصل بولور دورت نرسه دورت نرسه‌دن
یاد گیر این نکته از من ای عزیز
ایسده توت بونکته‌نی مندن ای عزتلو

خاموشی را هرکه سازد پیشهٔ
سوزلمس سزلکنی هرکیم توزوسه هنر
گردد ایمن نبودش اندیشهٔ
بولور ایمن بولماس آنك برصاغشیده

گر سلامت بایدت خاموش باش
اگر سلامتلك کیرك بولسه سنگا سوزلمکوچی بول
کشت ایمن هرکو نیکی کرد فاش
بولدی ایمن هرکیم یخشلقنی قیلدی فاش

از سخاوت مرد یابد سروری
یومارطلقدن کشی تابار الوغلقنی
شکر نعمت را دهد افزون تری
شکر قیلماق نعمتگا بیرور آرتوقلقنی

هرکه او شد ساکت وخاموش کرد
هرکیم اول بولدی سکوت قیلغوچی دخی سوزلدی
از سلامت کسوتی بر دوش کرد
سلامتلکدن برکیومنی اینگا قیلدی یعنی کیدی

گر همی خواهی که باشی در امان
اگر اوشبونی تلاسانك کیم بولورسن ایمن لکده
رو نیکویی کن تو با خلق جهان
بار یخشیلقنی قیل‌سن دنیا خلقینه

هرکه را عادت شود جود و کرم
هرکیمکا عادت بولسه یومارطلق دخی یخشیلق
در میان خلق گردد محترم
خلقلر آراسنده بولور حرمتلو

هر که کاری نیك یا بد میکند
هرکیم یخشی اشنی یا ایسه یاوز اشنی قیلور
آن همه میدانکه با خود میکند
آنك بارچه‌سنی بیل کیم اوزینه قیلور

ای برادر بندهٔ معبود باش
ای قرنداش الله تعالی‌نك قولی بول
تاتوانی با سخا وجود باش
قوتنك یتکانچه سخاوت برله یومارطلق برله بول

باش از بخل بخیلان برحذر
بول صار انلارنك صارنلقندن صاقلانمق اوزرینه
تا نسوزد مرترا نار سقر
تاینککه کویدرمس سنی جهنم اوتی

چار چیز لازم آید از چار چیز

چار چیزست بر دهد از چار چیز
دورت نرسه‌دور یمش بیرور یعنی حاصل بولور دورت نرسه‌دن
نشنود این نکته جز اهل تمیز
ایشتمس بونازك سوزنی تیمز اهلندن باشقه

هرکه زو صادر شود این چار کار
هرکیم آندن پیدا بولسه بو دورت اش
بیند آن چار دیگر بی اختیار
کورور اول ایکنچی دورتنی اختیارسز

چون سؤال آورد گردد خوار مرد
قچان سؤال کیلتورسه یعنی سائللك قیلسه بولورخو رایر
ماند تنها هر که استخفاف کرد
قالدی یالغز هرکیم خلقلرغه استخفافنی قیلدی

هرکه اوپایان کاری ننکرد
هرکم اول اشنك آخرینه قاراماس
عاقبت روزی پشیمانی خورد
آخر برکون اوکنمکنی بیار

هرکه نکند احتیاط کارها
هرکیم قیلماس اشلرنك احتیاطنی
بر دلش آخر نشیند بارها
کونکلنه آخر اولتورور قایغو یوکلری

هرکه کشت ازخوی بند ناسازکار
هرکیم بولسه یاوز خلقدن ناچار اشلی
دوستان بی‌شك کند ازوی فرار
دوستلر شکسز قیلور آندن قاچماقنی یعنی قاچار

هرکه او اِستیزه باسلطان کند
هرکیم اول نزاعنی پادشاه برله قیلسه
کار خودرا سربسر ویران کند
اوزینك اشنی باشدن باشقه یعنی بوتنلای خراب قیلور

آدمی را چار چیز شکست آرد

آدمیکا دورت نرسه صنقلق کیلتورور

آدمی را چارچیز آرد شکست
آدمیکا دورت نرسه کیلتورور صنقلقنی
باتو کویم کوش دار ای حق پرست
سنکا ایتیم قولاق توت ای الله تعالی کا تابنغوچی

دشمنِ بسیار ووام بی شمار
کوب دشمن دخی حسابسز بورچ
جرم بی حد وعیال بانزار
چیکسز کناه دخی ضعیف جماعت

وای آن مسکین که غرق وام شد
نی اوکنچ اول مسکین کیم بورچغه چومغچی بولدی
هردمی ازغصه خون آشام شد
هرصولوده قایغودن قان آشاغوچی بولدی

هرکه را بسیار باشد دشمنش
هرکیمنك کوب بولسه دشمنی
خیره کردد هرد وچشم روشنش
طونق بولور هرایککی روشن کوزی

هرکه را اَشغال بسیارش بود
هرکیم نك شغللری کوب بولسه
در زمانه زاریی کارش بود
زمانه‌ده زاریلق برله اشی بولور

در بیان چار چیز که از خطاها بود

دورت نرسه نی بیانده کیم خطالردن بولور

چارچیز است از خطاها ای پسر
دورت نرسه دور خطالردن ای اوغل
کوش دارش باتو کویم سربسر
قولاق توت آنکا سنکا ایتیم باشدن باشقه یعنی بارچسنی

اوّل اززَنْ داشتن چشم وفا
اوّل خاتوندن توتمق وفا کوزنی یعنی وفا امید ایتمك
ساده دلرا پس خطا باشد خطا
کونکلی سلیم بولغانغه مونك صونکنده خطابولور خطا

کام نفس بدبر آوردن خطاست
یاوز نفسنك مقصودنی چیغارمق خطادور
زانکه دشمن راپروردن خطاست
آنکچون کیم دشمن نی تربیت قیلماق خطادور

ایمنی ازبد خطایی دیکرست
ایمن بولماق یاوزدن ایکنچی خطادور
صحبت صبیان ازینها بدترست
بالالر برله صحبت قیلماق بولاردن یاوزراقدور

در بیان چار چیز حکم قرانست

دورت نرسه نی بیانده کیم اول قرآن حکمیدور

حکم قرآن چارچیزست آن برار
قرآن نك حکمی دورت نرسه دور آنی کیلتور
چون درآوردی بکوشت یاددار
قچان کیلتورسنك قولاغنکغه ایسده توت

فرض حق اوّل بجای آوردنست
الله تعالی نك فرضنی اوّل اورنغه کیلتورمکدور یعنی یخشی ادا قیلماقدور
والدَیْن ازخویش راضی کردنست
آتا آنانی اوزیدن راضی قیلماقدور

حکم دیکر چیست باشیطان جهاد
ایکنچی حکم نی نرسه دور شیطان برله صوغشمق
چارمش نیکی بخلق نامراد
دورتنچسی یخشیلق مرادسز خلقغه

پنج چیز عمر را می افزاید

بیش نرسه عمرنی زیاده قیله‌دور

می فزاید عمر مرد از پنج چیز	این نصیحت بشنو ای جان عزیز
آرتادور ایرنك عمری بیش نرسه‌دن	بونصیحتنی ایشت ای عزیز جان
اوّل آوردن بگوش آواز خوش	وانکهی دیدن جمال ماه وَشْ
اوّل کیلنورمك قولاقغه بخشی تاوش	آندن‌صونك کورمك آی کبی کورکام یوزنی
سیُوم آید ایمنی برمال وجان	می فزاید عمر مردم را ازان
اوچونچی کیلدی ایمنلك مالغه دخی جانغه	آرتادور ایرنك عمری آندان
آنکه کارش بر مراد دل بود	دربقا افزونیش حاصل بود
اول کیم آنك اشی کونکل مرادنچه بولسه	باقی‌لقده آنك آرتقلغی حاصل بولور

پنج چیز عمر را بکاهد

بیش نرسه عمرنی کیمنور

عمر مردم را بکاهد پنج چیز	یاددارش چون شنیدی ای عزیز
ایرنك عمرنی کیمنور بیش نرسه	ایسده توت آنی قچان ایشتسانك ای عزتلو
شدیکی زان پنج در پیری نیاز	پس غریبی وانکهی رنج دراز
بولدی برسی اول بیشدن قارتلقده فقیرلك	مونك‌صونکنده‌غریبلك آندن‌صونك اوزاق‌رنجو
هرکه او بر مرده اندازد نظر	عمراو بیشك بکاهد ای پسر
هرکیم‌اول اولکا صالسه کوزنی یعنی قاراسه	آنك عمری شکسز کیمور ای اوغل
پنجم آمد ترْس وبیم از دشمنان	عمررا اینهاهمی دارد زیان
بیشنچی کیلدی قورقماق دشمنلردن	عمرکا اوشبولر البته تونار ضررنی

هرکه

هرکه او از دشمنان ترسان بود	کار او هرلحظه دیگر سان بود
هرکیم اول دشمنلردن قورقغوچی بولسه	آنك اشی‌هرصولوده ایکنچی تورلی بولور
از خداترس ومترس از دشمنان	کزهمه دارد خدایت در امان
خدای تعالی‌دین قورق قورقمه دشمنلردن	آنکچون بارچه‌دن تونار خدایننك ایمنلکنده

پنج چیز آبروی را ریزد

بیش نرسه یوز صونی قویار

دورباش ازپنج خصلت ای پسر	تانریزد آب رویت در نظر
یراق بول بیش اشدن ای اوغل	تاینکه‌قویلماس یوزصونك‌قراوده‌یعنی کشیلر آلدنده
اوّلاکم گوی بامردم دروغ	زانکه گردی ازدروغت بی فروغ
اوّل کیم ایت یعنی اصلاایتمه کشیکا یالغاننی	آنکچون کیم بولورسن یالغانکدن رونقسز
هرکه اِسْتیزه کند بامهتران	آبروی اوبریزد بی گمان
هرکیم نزاعنی قیلسه اولوغلار برله	آنك یوز صوی قویلور شکسز
پیش مردم هرکه را نبود ادب	گر بریزد آب رو نبود عجب
ایرلر آلدنده هرکیمنك بولمسه ادبی	اگر قویلسه یوز صوی بولماس عجب
ازسُبُکساران مباش‌ای‌نیك‌خوی	کز سبکساری بریزد آبروی
صبر سزلردن بولمه ای ایذگو خلقلی	آنکچون صبر سزلقدن قویلور یوز صوی
ای‌پسربا مِهْتران کمتر سِتیز	وزحماقت آبری خود مَریز
ای اوغل الوغلار برله آزراق نزاع قیل یعنی اصلا نزاع قیلمه	احمقلقدن اوزنکنك یوز صونکنی قویمه
گر بعالَم آبرو می بایدت	دائما خُلق نیکو می بایدت
اگر دنیاده‌یوزصوی‌یعنی‌قدر ومرتبه‌کیرك‌بولسه‌سنکا	همیشه ایذگو خلق کیرك سنکا

هرکه آهنگ سبکساری کند
هر کیم صبرسزلقنی قصد قیلسه
ازوی ابروی بیزاری کند
آندن یوزصوی بیزمکنی قیلور یعنی آدمیلر آلدنده اعتبارلی بولماس

جز حدیث راست بامردم مگوی
درست سوزدن باشقه کشیکا ایتمه
تانگردد آبرویت آب جوی
تاینکه اورلمسون یوزصونك یلغه صوینه یعنی حرمتنك یلغه صوی کبی آقوب کیتمسون

ازخلاف واز خیانت باش دور
خلافدن دخی خیانتدن بول یراق
تابود پیوسته درروی تونور
تاینکه بولور توتاش سنك یوزنکده نور

گرهمی خواهی که گویندت نکو
اکر اوشبونی تلاسانك کیم ایتورلرسنی ایذکو
ای برادر هیچ کس رابد مگو
ای قرنداش هیچ کشینی یاوز دیب ایتمه

تانباشی درجهان اندوه گین
تاینکه بولماس سن دنیاده قایغولی
ازحسد درروزکار کس را مبین
حسددن کشینك زمانه سینه یعنی کشینك کورکام حالینه وخوشلغینه باقمیه سن

پنج خصلت آبروی را زیاده کند
بیش اش یوز صونی یعنی حرمتنی آرتق قیلور

می فزاید آبروی از پنج چیز
آرتادور یوزصوی یعنی حرمت بیش نرسه دن
باتو گویم بشنو ای اهل تمیز
سنکا ایتیم ایشت ای تمیز یعنی عقل اهلی

درسخاوت کوش اگرداری غنا
یومارتلقده جهت قیل اکر توتسانك بایلقنی
تافزاید آبرویت درسخا
تاینکه آرتور یوزصونك یعنی حرمتنك یومارتلقده

بردباری ووفاداری گزین اختیار قیل
بوك کوتارمکنی یعنی صبرلقنی دخی وفاتوتماقنی
زانکه آبروی افزاید ازین
آنکچون کیم یوز صوی آرتور بوندن

هرکه

هرکه اوبرخلق بخشاید همی
هرکیم اول آدمیلرکا باغشلاسه همیشه
بیشك آب روی افزاید همی
شکسز یوز صوی یعنی حرمت آرتور همیشه

چون بکار خویش حاضر بوده‌ء
نچان اوز اشنکا حاضر بولسانك
آبزوی خویش را افزوده‌ء
اوزنکنك یوزصونکنی یعنی حرمتنکنی آرتوردنك سن

از سخاوت آبروی افزون شود
یومارتلقدن یوز صوی آرتق بولور
وزبخیلی بی‌خرد ملعون شود
صارانلقدن عقلسز لعنتلنمش بولور

هرکه را برخلق بخشایش بود
هر کیمنك آدمیلرکا احسانی اولسه
آبروی اودر افزایش بود
آنك یوزصوی یعنی حرمتی آرتقلقده بولور

باش دایم برد بارو باوفا
بول همیشه صبرلی دخی وفالی
تابروی خود بینی صدق وصفا
تاینکه یوزنکده کوررسن صدقنی دخی صفانی

تابماند رازت ازدشمن نهان
تاینکه قالور سرنك دشمندن یاشرن
سرخود بادوستان کمتر رسان
اوز سرنکنی دوستلرغه آزراق ایرشدور

تانگردی پیش مردم شرمسار
تاینکه بولماس سن کشی آلدنده اویاتلی
آنچه خودننهاده باشی بر مدار
اول نرسه‌نی اوزنك قویمغان بولسانك کوترمه

ای برادر پردهٔ مردم مدر
ای قرنداش کشینك پرده‌سنی یرطمه
تانذرت پرده ات شخص دیگر
تاینکه یرطمس پرده‌نکنی ایکنچی کشی

باهوای دل مکن زنهار کار
کونکل آرزوسی برله قیلمه زنهار اشنی
تانیارد پس پشیمانیت بار
چونکیم کیلتورمس صونکره اوکنماکك فائده‌نی

قدر مردم را شناس ای محترم
کشینك قدرنی طانغل ای حرمتلو
تاشناسند دیگران قدر توهم
تاینکه طانورلر ایکنچی‌لر سنك قدرنکنی ینه

تازبانت باشد ای خواجه دراز
تاینکه تلنك بولور ای خواجه اوزن
دست کوته دارو هرجانب متاز
قولنی قصقه توت هرجانبغه چاپنورمه یعنی سوزمه

هرکه‌را قدری نباشد درجهان
هرکیمنك حرمتی بولمابه دنیاده
زنده مشمارش که هست از مردکان
ترك صایامه آنی کیم باردور اول اولکلردن

ازقناعت هرکه‌را نبود نشان
قناعتدن هرکیم کا بولماسه علامت یعنی قناعتسز بولسه
کی توانکر سازدش مال جهان
قچان بای قیلور آنی دنیا مالی

برعدو خویش چون یابی ظفر
اوزنکنك دشمنکغه قچان تابسانك قول اوستنلکنی
عفو پیش آور زجرمش درکذر
کیچمکنی آلغه کیلتور آنك کناهسندن کیچکل

دائما می باش ازحق ترس کار
همیشه بول خدای تعالی دن قورقغوچی
باش نیز ازرحمتش امیدوار
بول ینه آنك رحمتندن امیدلنکوچی

باتواضع باش وخوکن باادب
توبانچیلکلی بول دخی عادت قیل ادب برله
صحبت پرهیز کاران می طلب
کناهدن صاقلانغوچیلرنك صحبتنی ایسته

بردباری جوی وبی آزارباش
صبرلقنی ایسته رنجتوسز بول
تاکه کردد در هنر نام توفاش
تاکیم بولور هنرده سنك اسمنك فاش

همچو تریاقند دانایان دهر
کیلشکوچی داروکبی زمانه‌نك عالملری
قاتلند ای خواجه نادانان چوزهر
اولتورکوچیلر دور ای خواجه نادانلر آغوکبی

صبر وعلم وحلم تریاق دلند
صبرلق دخی علم ویومشاقلق کونکلنك تریاقیدور
حرص وبغض وکینه زهرقاتلند
قومسزلق دخی دشمنلق دخی کینه اولترکوچی آغودور

فخر جمله کارها نان دادنست
بارچه اشلرنك ماقتاولوسی ایکمك بیرمکدور یعنی کشیلرکا احسان قیلمق
دربروی دوستان بکشادنست
ایشکنی دوستلر یوزینه آچماقدور

کرچه

کرچه دانا باشی واهل هنر
اکرچه عالم بولسانك دخی هنر اهلی بولسانك
خویشرا کمتر زهر نادان شمر
اوزنکنی کیم راك هرناداندن صانه

علامت مرد ابله
احمق کشی‌نك علامتی

شد دوخصلت مرد ابله‌را نشان
بولدی ایکی اش احمق کشیکا علامت
صحبت صبیان ورغبت بازنان
بالالر برله اولترشمق دخی کونکل قویماق خاتونلرغه

ناخوشی در زندکانی ای ولید
خوشسزلق ترکلکده ای بالا
مردرا ازخوی بد کردد پدید
کشیکا یاوزخلقدن بولور ظاهر

آنکه نبود مرورا فعل نکو
اول کیم بولماس آنکا اینکو فعل
مرده میدانش که نبود زنده او
اولك دیب بیل آنی کیم بولماس‌ترك اول

هرکه کوید عیب توا ندرحضور
هرکیم اینسه سنك عیبنکنی آلده
مینماید راهت از ظلمت بنور
کورسته دور یولنکنی قرانغولقدن نورغه

مرترا هرکس که باشد رهمای
سنکا هرکشیکیم بولسه یول کورسنکوچی
شکر اومی باید آوردن بجای
آنك شکرن کیرك کیلتورمك اورنینه

مرخردمندان مال‌را شناس
دنیانك عقللی‌لریغه تانغل
خلق نیك وشرم نیکوترلباس
ایذکو خلق دخی حیا یعنی اویات یخشیراق لباس

آنکه کذابست ومیکوید دروغ
اول کیم یالغانچیدور اینه دور یالغاننی
نیست اورا دروفا داری فروغ
یوقدور آنکا وفانوتماقده رونق

هرکه در مال کسان دراد حسد
هرکیم کشیلرنك مالنده توتسه حسدنی
بوی جنت در دماغش کی رسد
جنت نك ایسی آنك بورنینه قچان ایرشور

تاصواب کار بینی سر بسر — بر مراد خود مکن کار ای پسر
اشنك توغرسینی کورکانکاچه باشدن باشقه — اوزنکنك مرادنکچه قیلمه اشنی ای اوغل

حال خودرا از دوکس پنهان مدار — از طبیب حاذق واز یارغار
اوزنکنك حالنکنی ایکی کشیدن یاشرون توتمه — بیك بیلکوچی طبیبدن دخی دوست صادقدن

تاتوانی بازنان صحبت مجوی — راز خود را نیز با ایشان مکوی
قوّتنك یتکانچه خاتونلر برله صحبتنی استمه — اوزنکنك سرنکنی بنه آلارغه ایتمه

آنچه اندر شرع باشد ناپسند — گرد آن هرگز مگرد ای هوشمند
اول نرسه شریعتده بولسه درست توکل یعنی حرام — آنك تیراسنده اصلا ایلانمه ای عقللی

هرچه را کرد است حق برتو حرام — دوردار از خود که باشی نیك نام
هر نرسه‌نی قیلغاندور خدای تعالی سنکا حرام — براق توت اوزنکدن کیم بولورسن ایذکو اسملی

چونکه بکشاید در روزی خدای — دل گشاده دار وتنکی کم نمای
قچانکیم آچسه رزق ایشکنی خدای تعالی — کونکلنی آچق توت طارلقنی آزکورسات یعنی صارانلق قیلمه

تازه روی وخوش سخن باش ای اخی — تابود نام تو در عالم سخی
آچق یوزلی دخی بخشی سوزلی بول ای قرنداش — تاینکه بولور سنك اسمنك دنیاده یومارد

پر مخور اندوه مرك ای بوالهوس — چونکه وقت آید نگردد پیش وپس
کوب یبمه اولم قایغوسنی ای هوس آتاسنی — آنکچون کیم اولم وقتی کیلسه بولماس آلدی دخی آرتی

دل زغل وغش همیشه پاك دار — تاتوانی کینه در سینه مدار
کونکلنی کینه‌دن دخی خیانتدن دایم پاك توت — قوّتنك یتکانچه کینه‌نی کوکراکده توتمه

تکیه کم کن خواجه برکردار خویش — دل بنه بر رحمت جبار خویش
تاینغاقنی کیم قیل یعنی اصلا تاینغه ای خواجه اوزنکنك — کونکلنی قویغل اوزنکنك خدا اینکنك رحمتینه

بهترین چیزها خلق نیکوست — خلق خلق نیك را دارند دوست
نرسه‌لرنك بخشیراغی ایذکو خلقدور — آدمیلر ایذکو خلقنی توتالر دوست

روفروتن باش دائم ای خلف — کین بود آرایش اهل شرف
بار توبانچلکلی بول همیشه ای ایذکو بالا — آنکچون بوبولور شرف اهل لرینك زینتی

آنکه باشد درکف شهوت اسیر — گرچه آزادست اورا بنده گیر
اول کیم بولسه شهوت اوچونده توتقون — اگرچه آزاددور آنی قول توت یعنی قول دیب بیل

گر توبینی ناکسی را دستگاه — حاجت خودرا ازو هرگز مخواه
اگرسن کورسنك کشی توکل کشیگا دولتنی — اوزنکنك حاجتنکنی آندن اصلا تیلامه

بردر ناکس قلم هرگز مبر — وربه بینی هم مپرس ازوی خبر
کشی توکل کشینك ایشکینه آیاقنی اصلا ایلتمه — اگر کورسنك بنه صورامه آندن خبرنی

تاتوانی کار ابله را مساز — کار فرمایش ولی کمتر نواز
قوّتنك یتکانچه احمق اشنی توزمه یعنی قیلمه — اشنی بیرور آنکا لیکن آزراق دوستلق قیل

از دوکس پرهیز کن ای هوشیار — تانه بینی نکبتی از روزگار
ایکی کشیدن صاقلان ای عقللی — تاینکه کورمس‌سن ضررنی زمانه‌دن

اول از دشمن که او استیزه روست — وانکهی از صحبت نادان دوست
اوّل دشمندن کیم اول چتق یوزلیدور — آندن صونك نادان دوستنك صحبتندن

خویش را ازنزد دشمن دوردار — یار نادا نادانرا زخود مهجور
اوزنکنی دشمن قاشندن براق توت — نادان دوستنی اوزنکدن آیرلمش توت

ای پسر کم گوی بامردم درشت — وربگویی باتوگردانند پشت
ای اوغل کیم ایت یعنی اصلا ایتمه کشیگا قاتی — اگر ایتسانك سنکا ایلاندرورلر آرقنی

بهترین خصلت آزادانی کراست
اشلرنك آرتغراقی اکر بیلسانك کیمکادور

آنکه داد انصاف وانصافش نخواست
اول کیم بیردی خلقغه انصافنی یعنی عدل‌لك برله معامله قیلدی آلارنك انصافنی استمدی بلکه ظلم اولندغی بیرده عفو قیلدی

چون حدیث خوب کوی بافقیر
قیان بخشی سوزنی اینسانك فقیرکا

به بود زانش که پوشانی حریر
آرتق بولور آندن کیم کیدورسن آطلسنی

خشم خوردن پیشه هرسرورست
آچیغنی آشامق هر اولوغنك هنریدور

تلخ باشد وزشکر شیرین ترست
آچی بولور یعنی اوّلده شکردن طاتلیراقدور یعنی آخرده

هرکه بامردم نسازد درجهان
هرکیم کشی برله توزکلك قیلماسه دنیاده

زندکانی تلخ دارد بی کمان
آچی ترکلك‌نی توتارشکسز یعنی ترکلکی آچی بولور

آنکه شوخست وندارد شرم نیز
اول کیم ادبسزدور توتماز حیانی ینه

دانکه او ناپاك زادست ای عزیز
بیل کیم اول حرام زاده دور ای عزتلو

از ملامت تابمانی در امان
شلته‌دن تاینکه قالورسن ایمینلکده

باش دائم همنشین بابزرکان
بول همیشه اولتورداش اولوغلر برله

درصفت خواری میکوید
خورلق صفتنده ایته‌دور

چند خصلت آورد خواری بروی
نیچه خصلت کیلتورور خورلقنی یوزکا

باتوکویم کرهمی خواهی بکوی
سنکا ایتیم اکر تلاسنك ایت

اوّل آن باشد که مانند مکس
اوّل اول بولورکیم چیبین اوخشاشلی

مرد ناخوانده شود مهمان کس
ایر اوندالمینچه بولر کشینك قوناغی

هرکه

هرکه مهمان کسی ناخوانده شد
هرکیم برکشینك قوناغی اوندالمینچه بولدی

نزد مردم خوار وزار ورانده شد
کشی آلدنده خوردخی زبون دخی سورلمش بولدی

دیکر آن باشد که نادانی رود
ایکنچی اول بولورکیم برنادان بارور

کد خدای خانه مردم شود
کشینك یورطینك خواجه‌سی بولور

کار کردن برحدیث ان دومرد
اش قیلماق اول ایکی ایرنك سوزی برله

ازپی جهلند دائم درنبرد
نادانلق جهتندن همیشه بربری برله نزاعده دورلر

هرکه بنشیند زبردست صدور
هرکیم اولتورسه صدورنك قول اوستنده یعنی حاکمدن یوقاری اولتورسه

کررسد خواری برویش نیست دور
اکر ایرشسه خورلق آنك یوزینه یراق ایمسدور

نیست جمعی را چوبرقول توکوش
بولمسه برجماعتنك قیان سنك سوزنکا قولاغی یعنی سنك سوزنکا قولاق سالماسه‌لر

صد سخن کر باشدت یکر امکوش
یوز سوز اکر بولسه سنك برسینی ایتمه

حاجت خودرا مخواه ازدشمنان
اوزنکنك حاجتنکنی ایستمه دشمنلردن

زین بترخواری نباشد درجهان
بوندین یمانراق خورلق بولماس دنیاده

ازفرومایه مراد خود مجوی
صوماسز یعنی همتسزدن مقصودنکنی ایستمه

تانیاید مرترا خواری بروی
تاینکه کیلمس سنکا خورلق یوزکا

بازن وکودك مکن بازی هلا
خاتون برله دخی بالالر برله قیلمه اویننی البته

تاکردی خوار وزار ومبتلا
تاینکه بولماس‌سن خوردخی زبون دخی بلالنمش

دربیان شش چیزکه بکار آید
آلتی نرسه‌نی بیانده‌کیم اشکا کیلور یعنی یارا

از جهان شش چیزمی آید بکار
دنیادن آلتی نرسه کیلور اشکا یعنی فائده‌بیرور

اولا یابی طعام از خوشکوار
اولکسی تابارسن طعامنی سنکشلی‌دن

خوش بو دیار موافق درجهان — باز مخدومی که باشد مهربان
بخشی بولور موافق دوست دنیاده — ینه شوندا این استادکیم بولور شفقتلی

هرسخن کانراست کویی ودرست — به زدنیاز انکه دروی نفع تست
هرسوزکیم آنی طوغری ایتورسن دخی درست — آرتق دنیادن بولور آنکچون کیم آنلا سنک فائدنکدر

دشمن حق رانباید داشت دوست — هرکه اورادوست دارد دشمن اوست
خدای تعالی نک دشمننی کیبرک توکل دوست توتمق — هرکیم آنی دوست توتسه خدای تعالی نک دشمنیدور

عیب کس با او نمی باید نمود — زانکه نبود هیچ لحمی بی غدود
کشینک عیبنی آنکا کیرک ایمس کورکزمک — آنکچون کیم بولمس هیچ برایت بیز سز

ازخداخواه آنچه خواهی ای پسر — نیست در دست خلایق نفع وضر
خدای تعالی دن تله اول نرسه نی تلرسن ای اوغل — یوقدور خلقلر قولنده فائده دخی ضرر

بند کانرا نیست ناصر جز اله — یاری ازحق خواه واز غیرش مخواه
بنده لرکا یوقدور نصرت بیرکوچی الله تعالی دن باشقه — یاردمنی خدای تعالی دن تله آندن باشقه دن تلمه

آنکه از قهر خدا ترسد بسی — بی گمان ازوی بترسد هرکسی
اول کیم خدای تعالی قهرندن قورقسه کوب — شکسز آندن قورقر هر کشی

ازبدی کفتن زبانراهرکه بست — کرد شیطان لعین را زیر دست
یاوز ایتمکدن تیلنی هرکیم باغلاسه — قیلدی لعین شیطان نی قول آستون ده

پنج چیز از پنج کس یافته نشود
بیش نرسه نی بیش کشیدن تابلماس

کس نیابد پنج چیز از پنج کس — یادکیر ازناصح ای صاحب نفس
کشی تابماس بیش نرسه نی بیش کشیدن — ایسده توت نصیحت قیلغوچیدن ای نفس ایاسی

نیست

نیست اول دوستی اندر ملوک — این سخن باور کند اهل سلوک
یوقدور اول دوستلق پادشاهلارده — بوسوزکا اشانور سلوک اهلی

هرکه با مال کسان دارد حسد — بوی راحت درد ماغش کی رسد
هرکیم کشیلرنک مالینه توتسه حسدنی — راحت ایسی آنک میینه قچان ایرشور

سفله را بامروت ننکری — هیچ بدخویی نیابد مهتری
احمقغه مروت برله قارامه — هرکیز یاوز خلقلی تابماس اولولقنی

هرکه راسه کار عادت باشدش — درجهان بخت وسعادت باشدش
هرکیمنک اوچ اش عادتی بولسه — دنیاده بخت دخی ایزکولک بولور آنک

اول آر عیبی بود در مردمان — درملامت هیچ نکشاید زبان
اوّل اکر برعیب بولسه ایرنلرده — شلته ده هرکیز آچماس تیلنی

هرکه را بینی براه ناصواب — سر براهش آر تا یابی ثواب
هرکیمنی کورسنک خطا یولده — باشنی طوغریلغنه کیلتور تاینکه تابارسن ثوابنی

زحمت خودرا زمردم دوردار — بار خود باکس میفکن هیچ بار
اوزنکنک زحمتنکی کشیدن یراق توت — اوزنکنک یوکنکنی کشیکا صالمه برمرتبه ده

کرهمی خواهی که باشی رستکار — رخ مکردان ای برادر ازسه کار
اکر اوشبونی تلاسانک کیم بولورسن قوتلغوچی — یانکغاقتی یعنی یوزنی ایلاندرمه ایقرنداش اوچ اشدن

اولا دیدن بود حکم قضاش — بعدازان جستن بجان ودل رضاش
اوّل کورمک بولور الله تعالی نک قضاحکمنی — آندن صونک ایستمک جان برله دخی کونکل برله آنک رضاسنی

چیست سیوم دور بودن ازجفا — هرکه این دارد بود اهل صفا
نی نرسه دور اوچونچی یراق بولمق جفادن — هرکیم بونی توتسه بولور صفا اهلی

هرکه دارد دانش وعقل وتمیز
هرکیم تونسه علمنی دخی تمیزنی

جز برای حق نبخشد هیچ چیز
خدای تعالی یولندن باشقه باغشلامس بر نرسه‌نیدن

صدقهٔ کالودهٔ کردد باریا
صدقه کیم بولغانسه یعنی قاطشسه ریابرله

کی بود آن خیر مقبول خدا
قچان بولور اول صدقه خدای تعالی‌کا مقبول

کرعمل خالص نباشد همچوزر
اکر عمل خالص بولماس آلتون کبی

قلب‌را ناقد نیارد در نظر
یورمس آقچانی آقچه‌تانغوچی کیلتورمس قاراوغه

تاتوانکر باشی اندر روزکار
تاینکه بای بولسانک زمانه‌ده

نفس‌را از آرزوها دور دار
نفسنی استه‌کان نرسه‌لرندن یراق توت

در صفت صدق وامانت وسخاوت

صدق وامانت وسخاوت‌لرنک صفتنده

چار چیزست ازکرامتهای حق
دورت نرسه‌دور خدای تعالی‌نک کرامتلرندن

یاد کیرش چون زمن کیری سبق
ایسده توت آنی قچان مندن آلسانک سبقنی

اوّلا صدق زبانت در سخن
اوّل تلنکنک راستلغی سوزده

وانکهی حفظ امانت فهم کن
آندن صونک امانت صاقلامق آنکله

پس سخا هست ازکرامات اله
بس یومارتلق بار دور الله‌تعالی‌نک کرامتلرندن

فضل حق‌دان‌کرنظرداری نکاه
خدای تعالی‌نک فضلی دیب بیل اکر کوزنی
نوتسانک صاقلاب

تاتوانی دور باش ازسود خوار
کوچنک یتکانچه یراق بول ربا آشاغوچیدن

زانکه هست ازدشمنان کردکار
آنکچون کیم باردور اول خدای تعالی‌نک دشمنلرندن

پیش مردم هرکه رازت کرد فاش
کشی آلدنده هرکیم سنک سرنکنی قیلسه فاش

همدم آن ابله باطل مباش
اول باطل احمقنک یولداشی بولمه

هرکه باشد مانع عشر وزکات
هرکیم بولسه منع قیلغوچی عشرنی دخی زکاتنی

وانکه غافل‌وار بکذارد صلات
اول کیم غافل کبی اوتاسه نمازنی

برحذرباش ازچنان‌کس زنهار
صاقلانمقلق اوزرینه بول اوشانداق کشیدن زنهار

تانباشی درجهان بسیار زار
تاینکه بولماس‌سن دنیاده کوب زاریلق قیلغوچی

لذت عمرت اکر باید بدهر
عمرنکنک لذتی اکر کیرک بولسه زمانه‌ده

باش دایم برحذر ازخشم وقهر
بول همیشه صاقلانمق اوزرینه آچو قیلماقدن
دخی قهر قیلماقدن

چون نکرددخلق باخوی توراست
قچان بولماسه خلقلر سنک خلقنک ایله درست
بلکه آدمیلر خلقنکدن قاچسه

کربخوی مردمان سازی رواست
اکر ایرنلر خلقی برله دوزلسنک درستدور

زانچه‌حاصل‌نیست‌دل خرسنده‌دار
اول‌نرسه‌دن کیم‌حاصل ایمسدور کونکلنی شادتوت

کوش دلرا جانب‌این پنددار
کونکلنک قولاغنی بو اوکت طرفینه توت

ای خلیفه تکیه بردولت مکن
ای سلطان تاینماقنی دولتنکا قیلمه

یاددار از ناصح خود این سخن
ایسده‌توت اوزنکانصیحت‌قیلغوچیدن بوسوزنی

سود نکند کرکریزی ازقضا
فائده قیلماس اکر قاچسانک قضادن

هرچه می‌آید بدان‌می‌ده رضا
هرنرسه کیلسا آنکا بیر رضانی

هرکه اوبادوستان یکدل بود
هرکیم اول دوستلر برله‌بر کونکللی بولسه

جمله مقصود دلش حاصل بود
بارچه کونکلینک مقصودی حاصل بولور

درجهان دانی که کردد معتبر
دنیاده بیله سنمو کیم بولور اعتبارلی

آنکه اورا باکی نبود ازخطر
اول‌اعتبارلی‌دور آنک خوفی بولمس هلاکدن

کم کند باکس وفااین روزکا
کیم‌قیلور یعنی اصلاقیلماس کشیکاوفانی بوزمانه

جور دارد نیستش بامهر کار
ظلمنی‌توتادور یوقدور آنک‌شفقت برله‌اشی یعنی
زمانه‌نک‌مهر وشفقت برله‌کیمسه‌کا اشی یوقدور

آنکه باتو روزغم بودست یار
اول کیم سنکا قایغو کوننده بولغاندور دوست

روز شادی هم بپرسش زنهار
شادلق کوننده ینه صورغل آنی یعنی دوستلق قیل آنکا

روزنعمت کرتو پردازی به کس
نعمت کونندہ اکرسن شغل لنسنك کشی برله یعنی دولتلی وقتده برکشیکا شفقت واحسان قیلسانك

روز محنت باشدت فریادرس
محنت کوننده بولور سنکا فریادغه ایرشکوچی یعنی سنکا یاردم بیرکوچی بولور

چون بیابی دولتی از مستعان
قچان تابسانك دولتنی الله تعالی دن

اندران دولت مبراز دوستان
اول دولتده کیسمه احسانتی دوستلردن

مرترا هرکس که یار غم بود
سنکا هرکشیکیم قایغو یولداشی یعنی قایغو کوننده یولداش بولسه

چون رسد شادی هم اوهمدم بود
قچان ایرشسه شادلق ینه اول یولداش بولور یعنی سنکالازمدورغه کوننده بولغان دوستنی شادلق کوننده هم دوست قیلماق

در بیان معرفت

معرفت حاصل کن ای جان پدر
خدای تعالی نی طانمقنی حاصل قیل ای آتانك جانی

تابیابی از خدای خود خبر
تاینکه تابارسن اوزنکنك خدانکدن خبرنی

هرکه اورا معرفت حاصل نشد
هرکیم آنکا خدای تعالی نی طانمق حاصل بولمدی

هیچ بامقصود خود واصل نشهد
هیچده اوزننك مقصودینه ایرشکوچی بولمدی

هرکه عارف شد خدای خویشرا
هرکیم طانغوچی بولسه اوزینك خداسنی

در فنا بیند بقای خویشرا
فانیلقده کورر اوزینك باقیلغنی

هرکه او عارف نباشد زنده نیست
هرکیم اول خدای تعالی نی طانغوچی بولسه ترك ایمسدر

قرب حق را لایق و زیبنده نیست
خدای تعالی کا یاقن بولماغه لایق و تیشلی ایمسدور

نفس خود راچون شناسی باخطا
اوزنفسکنی قچان طانسانك خطا قیلغوچی دیب

حق تعالی را بدانی با عطا
خدای تعالی نی بیلورسن عطا قیلغوچی دیب

عارف آن باشد که کردد حق شناس
عارف اول بولور کیم بولور خدای تعالی نی طانغوچی

هرکه عارف نیست نبود جنس ناس
هرکیم عارف بولمسه آدم جنسندن بولماس

هست عارف را بدل مهر و وفا
باردر عارفنك کونکلنده شفقت دخی وعده سینه وفا قیلماق

کار عارف جمله باشد باصفا
عارفنك اشی بارچه سی بولور صافلق

هرکه اورا معرفت بخشد خدای
هرکیم آنکا معرفتنی باغشلاسه خدای تعالی

غیر حق را در دل اونیست جای
خدای تعالی دن باشقه غه آنك کونکلنده یوقدور اورن

نزد عارف نیست دنیارا خطر
عارف قاشند یوقدور دنیاغه شرف واعتبار

بلکه بر خود نیستش هرکز نظر
بلکیم اوزینه یوقدور آنك اصلا قارامق والتفاتی

معرفت فانی شدن دروی بود
معرفتنك معناسی فانی بولمق خدای تعالی نی ملاحظه ده بولور

هرکه فانی نیست عارف کی بود
هرکیم فانی بولماسه خدای تعالی نی طانغوچی قچان بولور

عارف ازدنیا وعقبی فارغ ست
عارف بولغان کیمسه دنیادن دخی آخرتدن بوشانغوچیدور

زانچه باشد غیری مولی فارغست
اول نرسه دن کیم بولور اول نرسه خدای تعالی کا باشقه آندن بوشانغوچیدور

همت عارف لقایی حق بود
عارفنك همتی خدای تعالی نك دیداری بولور

زانکه دروی فانیء مطلق بود
آنکچون کیم خدای تعالی ده مطلق فانی بولور

باچه ماند این جهان کویم جواب
نی نرسه کا اوخشیدور بودنیا ایتیم جوابنی

آنکه بیند آدمی چیزی بخواب
اول کیم کورور آدمیزاد نرسه نی یوقیده یعنی توشده کورکان نرسه کا اوخشیدور

چون شود بیدار از خواب آن عزیز
قچان بولسه اویانغوچی یوقیدن اول عزیز

حاصلی نبود زخوابش هیچ چیز
فائده سی بولمس توشندن برنرسه ده

همچنین چون زندهء افتاد و مرد
بونك کبی قچان برترك توشدی دخی اولدی

هیچ چیزی از جهان باخود نبر
اصلا برنرسه نی دنیادن اوزی برله ایلتمدی

هرکه را بودست کردار نیکو	دررهٔ عقبی بود همراه او
هرکیمنك بولسه ایذکو عملی	آخرت یولنده بولور آنك یولداشی
این جهان را چون زنی دان خوبروی	خویش را آراید اندر چشم شوی
بو دنیانی شول خاتون کبی بیل کورکام یوزلی	اوزنی زینتلر ایرینك آلدنده
مرد را می پرورد اندر کنار	مکرو شیوه‌می نماید بی‌شمار
ایرنی تربیت قیله‌دور قوچاقده	مکرنی دخی حیله‌نی کورسته‌دور حسابسز
چون بیابد خفته‌شوی را ناکهان	بی‌کمان سازد هلاکش آنزمان
قچان تابسه یوقلغان ایرنی انکسزدن	شکسز قیلور آنی هلاك اول زمانده
بر تو بادا ای عزیز باهنر	کز چنین مکاره باشی بر حذر
سنکا بولسون یعنی سنکا لازم بولسون ای عزتلو هنرلو	کیم بوند این مکر لیدن بولورسن صاقلانمق اوزرینه

در بیان ورع

در ورع ثابت قدم باش ای پسر	گر همی خواهی که گردی معتبر
کناهدن صاقلانمقده نق آیاقلی بول ای اوغل	اکر اوشبونی تلاسنك کیم بولورسن اعتبارلی
خانهٔ دین گردد آباد از ورع	لیك میگیرد خرابی از طمع
دین اوبی بولور توزوك تقوادن	لیکن تونادور خرابلقنی طمعدن
هرکه از علم وورع گیرد سبق	دور باید بودنش از غیر حق
هرکیم علمدن دخی تقوادن آلسه سبقنی	یراق کیرك آنك بولماغی الله تعالی کا باشقه‌دن
ترس کاری از ورع پیدا شود	هرکه باشد بی ورع رسوا شود
قورقولی بولمق تقوادن حاصل بولور	هرکیم بولسه تقواسز خور بولور

باورع هرکس که خود را کرد راست	جنبش وآرامشش بهر خداست
تقوا ایرله هرکشی کیم اوزنی قیلسه طوغری	آنك تیبرانمکی دخی تورماغی خدای تعالی اوچوندور
آنکه از حق دوستی دارد طمع	در محبت کاذبش دان بی ورع
اول کیم خدای تعالی دن دوستلقنی توتسه امید	محبتده آنی یالغانچی دیب بیل تقواسز

در بیان تقوی

چیست تقوی ترك شبهات وحرام	از لباس واز شراب واز طعام
نی نرسه‌دور تقوی شبه‌لرنی دخی حرامنی قویماق	لباسدن دخی شرابدن دخی طعامدن
هرچه افزونست اگر باشد حلال	نزد اصحاب ورع باشد وبال
هرنرسه ارتوقدور اکر بولسه‌ده حلال	ورع اهللری قاشنده بولور کناه
چون ورع شد یار باعلم وعمل	خشیت واخلاص یابد زان محل
قچان ورع بولسه یولداش علم دخی عمل ایرله	قورقماق دخی اخلاص تابار اول اورندن
ناگهان ای بنده گر کردی گناه	توبه کن در حال وعذر آن بخواه
آنکسزدن ای بند اکر قیلسانك کناهنی	توبه قیل حاضر آنك عذرنی ایسته
چون گناه نقد آید در وجود	توبهٔ نسیه ندارد هیچ سود
قچان حاضر کناه کیلسه بارلقغه	کیلاچداکی توبه توتماس اصلا فائده‌نی
در انابت کاهلی کردن خطاست	بر امید زندگانی کان هواست
توبه‌ده یالقاولق قیلماق خطادور	تیرکلك امیدی برله کیم اول نفس آرزوسی‌دور

در بیان خدمت کردن

تا توانی ای پسر خدمت گزین	تا شود اسب مرادت زیر زین
قوتنك یتکانچه ای اوغل خدمتنی اختیار قیل	تاینکه بولور مرادنك‌تنك آتی ایار آستنده

بنده‌ء چون خدمت مردان کند
بر بنده قچان ایرنلر خدمتن قیلسه
خدمت اوکنبد گردان کند
آنك خدمتنی ایلانکوچی کنبذ یعنی کوك قیلور

بهر خدمت هرکه بر بندد میان
خدمت اوچون هرکیم باغلاسه بیلنی
باشد از آفات دنیا در آمان
بولور دنیا آفتلرندن ایمنلکده

هرکه پیش صالحان خدمت کند
هرکیم ایذکولر آلدنده خدمت قیلسه
ایزدش بادولت وحرمت کند
آنی خدای تعالی دولتلی دخی حرمتلی قیلور

خادمانرا هست درجنت مآب
خدمت اینکوچیلرکا باردور جنتده اورن
روز محشر بی حساب وبی عذاب
قیامت کوننده حسابسز دخی عذابسز

خادمان باشند اخوانرا شفیع
خدمت اینکوچیلر بولور قرنداشلرغه شفاعتچی
جای ایشان درجنان باشد رفیع
آلارنك اورنی جنتلرده بولور بیوك

کرچه خادم عاصی ومفسد بود
اکرچه خدمت اینکوچی گناهلی دخی مفسد بولور
بهتر از صد ممسك عابد بود
آرتغراق یوز صاران عابدن بولور

می دهد هر خادمی را مستعان
بیره دور هر خدمت اینتکوچیکا الله تعالی
اجر ومزد صائمان وقائمان
روزه توتقوچیلرنك دخی کیچ تورغوچیلرنك ثوابن

بهر خدمت هرکه بربند دکمر
خدمت اوچون هرکیم باغلاسه کمرنی
از درخت مغفرت یابد ثمر
یارلقانمق یغاچندن تابار یمشنی

هرکه خادم شد جنانش میدهند
هرکیم خدمت ایکوچی بولسه آنکا جنتلرنی بیرورلر
هم ثواب غازیانش میدهند
ینه غازیلر ثوابنی بیرورلر

در بیان حرمت کردن مهمان (قوناقنی حرمت قیلماق بیاننده دور)

ای برادر دار مهمانرا عزیز
ای قرنداش توت قوناقنی عزتلی
تابیابی عزت ازرحمن تونیز
تاینکه تابارسن عزتنی خدای تعالی دن سن ینه

مؤمنی کوداشت مهمانرا نکو
بر مؤمن کیم اول توتسه قوناقنی عزیز
حق کشاید باب جنت رابرو
خدای تعالی آچار جنت ایشکنی آنکا

هرکه باشد طبعش از مهمان ملول
هرکیم بولسه آنك طبیعتی قوناقدن آغر
ازوی آزارد خدا وهم رسول
آندن رنجور خدای تعالی دخی پیغامبر

مهمان روزی بخود می آورد
قوناق رزقنی اوزی برله کیلتوره دور
بس کناه میزبانرا می برد
صنکره قوناق صیلاغوچینك کناهنی ایلته دور

مهمانرا ای پسر اعزاز کن
قوناقنی ای اوغل عزتلی قیل
کر بود کافر برو در بازکن
اکر بولسه ده کافر آنکا ایشکنی آچق قیل

بنده‌ء کو خدمت مهمان کند
بر بنده کیم اول قوناق خدمتنی قیلسه
خویش را شایسته‌ء رحمان کند
اوزنی خدای تعالی نك رحمتینه لایق قیلور

هرکه مهمان را بروی تازه دید
هرکیم قوناقنی آچق یوز برله کوربسه
ازخدا الطاف بی اندازه دیده
خدای تعالی دن اولچاوسز مهربانچلقلر کورور

در بیان دور بودن از تکلف (تکلفدان یراق بولماق بیانی

از تکلف دور باش ای میزبان
تکلفدن یراق بول ای قوناق صیلاغوچی
تاکرانی نبودت از مهمان
تاینکه آغرلق بولماسون سنکا قوناقدن

هست مهمان از عطاهای کریم
باردور قوناق خدای تعالی نك عطالرندن
یعنی الله تعالی نك احسانلرندن
هرکه زوپنهان شود باشد لئیم
هر کیم آندن یاشرونسه یعنی قوناقدن
قاچوب قالسه لئیم بولو

بی خبر برخوان کس مهمان مشو
خبرسز یعنی اوندالمانچه کشینك سرابینه قوناق بوله
مهمانت کر رسد پنهان مشو
سنکا قوناق اکر ایرشسه یعنی کیلسه یاشرون بوله

نان بِدِهْ برجایعان بِهْر خدای
ایکمکنی بیر آچلارغه خدای تعالی اوچون
هرکه مهمانرا گرامی میکند
هرکیم قوناقنی حرمتلی قیلسه
هرکه مهمانت شود ازخاص وعام
هرکیم سنکا قوناق بولسه خاصدن دخی عوامدن
آنچه داری اَنْدك وبیش ای پسر
اول نرسه‌نی توتسانك آزیا کوب ای اوغل
برتَن عُرْیان که پوشد جامه‌ء
یالانغاچ تنکا کیم کیورتسه کیومنی
هرکه ثوبی برتن عاری دهد
هرکیم برکیومنی یالانغاچ تنکا بیرسه
کرِ بر آری حاجتِ محتاج را
اکر چیقارسنك محتاجنك حاجتنی
هرکه باشد اوزدولت بختیار
هرکیم بولسه اول دولتدن بختلی
ای پسر هر کز مَخُورْ نان بخیل
ای اوغل اصلا آشامه ساران نك ایکمکنی
نانِ مُمْسك جمله رَنْجْست وعَنا
ساران نك ایکمکی بارچه رنجودور دخی مشقتدور

تا دهَنْدَتْ در بهشت عدن جای
تابنکه بیرورلر سنکا عدن اوجماغنده اورننی
کوششی در نیکنامی میکند
جهتنی ایذکو اسمده قیلور
پیش او می باید آوردن طعام
آنك آلدینه کیرك کیلتورمك طعامنی
بُرد باید پیش درویش ای پسر
ایلتمك کیرك درویش آلدینه ای اوغل
حق دهد اورا زرحمت نامه‌ء
خدای تعالی بیرور آنکا رحمتندن برنامه‌نی
در دوعالَمْ ایزدش یاری دهد
ایکی عالمده خدای تعالی آنکا یاردم بیرور
برسر از اِقبال یابی تاج را
باشقه ایذگو بختدن تاپارسن تاجنی
خیر وَرزد درنهان وآشکار
ایذکولکنی عادت قیلور آولاقده دخی آشکاره‌ده
کم نشین درعمر برخوان بخیل
کیم اولتور یعنی اصلا اولتورمه عمرنکده ساران نك
میشود نان سخی نور وصفا
بولور یوماردنك ایکمکی نور دخی صافی

تانخواننت بخوانِ کس مَرَوْ
مادامیکه اوندالمه سنك کشینك سراینه بارمه
چشم نیکی ازخَسیسِ دُون مَدار
بخشیلق امیدنی زبون بولغوچی خسیسدن توتمه
گرکنی خیری توآن ازخود مبین
اکر قیلسانك خیرنی سن آنی اوزنکدن کورمه

وزپیِ مُرْدار چون کرکس مَرَوْ
اولکسه آرتوندن بورکوت کبی بارمه
سَقْفِ ویران راتوبی استون مَدار
خراب بولغان توشامنی تراکسز توتمه
هرچه بینی نیك بین وبد مَبین
هرنرسه‌نی کورسانك بخشی کور یاوزقارامه

علامت احمق

سه علامت دانکه در احمق بود
اوچ علامت بیل کیم احمقده بولور
کفتن بسیار عادت باشدش
کوب ایتمك آنك عادتی بولور
یکدمی ازیاد حق غافل مباش
برکنه صولو الله تعالی ذکرندن غافل بولمه
هرکه اوازیاد حق غافل بود
هرکیم اول الله‌تعالی ذکرندن غافل بولسه
هیچ ازفرمان حق کردن مَتاب
اصلا الله تعالی بیورقندن موینتی قایرمه
باطلی را ای پسر کردن مَنِهْ
باطلغه ای اوغل موین قویمه

اوّلا غافل زیاد حق بود
اول غافل الله تعالی ذکرندن بولور
کاهلی اندر عبادت باشدش
یالقاولق عبادتنده بولور
ای پسرچون احمقان غافل مباش
ای اوغل احمقلر کبی غافل بولمه
از حماقت در رَهِ باطل بود
احمقلقدن باطل یولده بولور
بَهْردام آزاده‌را دامن مَتاب
توزاقی یعنی حیله اوچون طوغری کشینك ایتاکنی
نقدِ مُردانرا بهر کُودَن مَدِه
ابرنلرنك آقچه سنی یعنی آلارنك اسرارنی
هر احمق نادنغه بیرمه

در قضای آسمانی دَمْ مَزَنْ
الله تعالی قضاسینه صولو اورمه
هرکسی را پیش بین وکم مزن
هرکشینی آرتق کورکیم اورمه یعنی کیم کورمه

دست خودرا سوی نامحرم مَیار
اوزنکنك قولنکنی نامحرم طرفینه کیلتورمه
جانب مال یتیمان هم میار
یتیملرنك مالی طرفینه ینه کیلتورمه

تاشوی آزاد ومقبل ای عزیز
تاینکه بولورسن آزاد دخی مقبول ای عزتلو
بی‌طمع میباش اکرداری تمیز
طمع‌سز بول اکر توتسانك عقل وتمیزنی

تاتوانی راز بامردم مکوی
قوّتنك یتکانچه سرنی کشیکا ایتمه
ور توانی نیز باهمدم مکوی
اکر قوّتنك یتسه ینه ایبداشکاده ایتمه

علامت فاسق

هست فاسق راسه خصلت درنهاد
باردور فاسق‌نك اوچ خصلت ذاتنده
باشد اوّل دردلش حب فساد
بولور اوّل آنك کونکلنده بوزقلقنی سومك

حرفتش آزردن خَلْق خداست
آنك هنری خدای تعالی‌نك مخلوقلرنی رنجتمك
دوردارد خویشْرا از راه راست
یراق توتار اوزنی طوغری یولدن

علامت شقاوت (یاوزلق علامتی)

هست ظاهرسه علامت در شقی
باردور آشکاره اوچ علامت یاوز کشیده
میخورد دائم حرام از احمقی
آشیدور همیشه حرامنی احمقلقدن

بی طهارت باشد وبیکاه خیز
طهارتسز بولوردخی بوقیدن صونك تورغوچی
هم زاهل علم باشد درکریز
ینه علم اهلندن بولور قاچماقده

باطهارت باش وپاکی پیشه کن
طهارت برله بول دخی پاکلکنی هنر قیل
وز عذاب کور هم اندیشه کن
قبر عذابندن ینه اویلامقنی قیل یعنی اویله

ای پسر مگریز ازاهل علوم
ای اوغل قاچمه علم اهلندن
تا نسوزد مر ترا نار سموم
تاینکه کویدورمسون سنی جهنم اوتی

تاتوانی هیچ کس رابد مکوی
قوّتنك یتکانچه هیچ کشینی یاوزدیب ایتمه
پیش مردم هم زباب خود مکوی
کشی آلدنده ینه اوز بابنکدن یعنی مدحنکنی ایتمه

معرفت داری کِرِه بر زر مبند
معرفتنی توتسانك تویوننی آلتونغه باغلامه
چون رسد مهمان برویش درمبند
قچان ایرشسه قوناق آنك یوزینه ایشك باغلامه

در علامت بخیلان

سه علامت ظاهر آمد در بخیل
اوچ علامت آشکاره کیلدی صارانده
باتو کویم یاد کیرش ای خلیل
سنکا ایتیم ایسده توت آنی ای دوست

اوّلا از سائلان ترسان بود
اوّل سائللردن قورقغوچی بولور
وز بلای جوع هم لرزان بود
آچلق بلاسندن ینه تتراکوچی بولور

چون رسد در رَه بخویش وآشنا
قچان ایرشسه یولده قرنداشغه دخی دوستغه
بگذرد چون باد وکوید مرحبا
اوتار بیل کبی اینور مرحبا دیب

نبود ازمالش کسی را فائده
بولماس آنك مالندن برکشیکاده فائده
کم رسد باکس زخوانش مائده
کیم ایرشور کشیکا آنك سرایندن دسترخان

در بیان طلب حاجات (حاجتلرنی استمك بیاننده)

حاجتِ خودرا مجوی اززشت روی
اوزنکنك حاجتنکنی ایستمه چتق یوزلیدن
آنکه دارد روی خوب ازوی بجوی
اول کیم توتسه کورکام وآچق یوزنی آندن ایسته

مؤمنی را باتو چون افتاد کار
برمؤمن‌نك سنکا قچان توشسه اشی
تاتوانی حاجت اورا برار
قوّتنك یتکانچه آنك حاجتنی چیغار

حاجت خودرا جز از سلطان مخواه
اوزنکنك حاجتنکنی پادشاهغه باشقه‌دن تلامه
چون بخواهی یافت از دربان مخواه
قچان تلاسنك تاباقنی قراولچیدن تلامه

از وفات دشمنان شادی مکن
دشمنلر اولمکندن شادلق قیلمه
از کسی پیش کسی زاری مکن
کشیدن کشی آلدنده زارلقنی قیلمه

با قناعت ساز دائم ای پسر
قناعت برله توزول یعنی قناعت قیلغوچی بول همیشه ای اوغل
گرچه هیچ از فقر نبود تلخ تر
اگرچه هیچ نرسه فقیرلکدن بولمسه‌ده آچیراق

هر سحر برخیز واستغفار کن
هرسحر وقتنده طور دخی استغفار قیل
فرصتی اکنون که داری کار کن
فرصتنی ایندی کیم توتاسن اش قیل یعنی عمل قیل

همنشین خویشرا غیبت مکن
اوزنکنك اوترداشنکنی غیبت قیلمه
غیر شیطان برکسی لعنت مکن
شیطاندن باشقه بر کشیکاده لعنت قیلمه

چون شود هر روز در عالم جدید
قچان بولسه هرکون دنیادن ینکا
از گناهان توبه میباید گزید
گناهلردن توبه‌نی کیرك اختیار ایتمك

هرکه را ترسی نباشد از خدا
هرکیمنی قورقماغی بولماسه الله تعالی‌دن
حق بترساند ز هر چیزی ورا
خدای تعالی قورقتور هر نرسه‌دن آنی

تا توانی حاجت مسکین برار
قوتنك ینکانچه مسکین‌نك حاجتنی چیغار
تا برارد حاجتت را کردگار
تاینکه چیغاروسنك حاجتنکی خدای تعالی

هست مالت جمله در کف عاریت
باردور مالنك بارچه‌سی اوچده امانت
گر بماند از تو باشد زاریت
اگر قالسه سندن بولور سنکا زارلق یعنی اوکنمك

عاریت را باز میباید سپرد
امانتنی ینه کیرك طابشرمق
هیچ کس دیدی که زر باخویش برد
هیچ کشینی کوردنکمو کیم آلتوننی اوزی برله برگا ایلتکنی

حاصل

حاصل از دنیا چه باشد ای امین
فائده دنیادن‌نی بولور ای ایمن کیمسه
نه گز کرباس ویك پاره زمین
طوقز آرشون بوز دخی بر آزیر

هرچه دادی در ره حق آن تست
هرنرسه بیرسنك خدای تعالی یولنده اول سنکدور
هرچه ماند از تو بلای جان تست
هر نرسه قالسه سندن سنك جانك بلاسیدور

هرکه باندك زحق راضی شود
هرکیم آزغنه برله خدای تعالی‌دن راضی بولسه
حاجت اورا خدای قاضی شود
آنك حاجتنی خدای تعالی اوتاکوچی بولور

هست دنیا بر مثال قنطره
باردور دنیا کوپر اوخشاشلی
بگذر ازوی زانکه داری رو بره
اوت آندن آنکچون کیم توتاسن یوزنی یولغه

هرکه سازد بر سر پل خانهٔ
هرکیم توزسه کوپر باشنده یورطنی
نیست او عاقل بود دیوانهٔ
توگلدور اول عقللی بولور دیوانه

هست مؤمن را غنا رنج وعنا
باردور مؤمنکا بایلق رنجو دخی مشقت
از خدا نبود روا جستن غنا
خدای تعالی‌دن دورست بولماس ایستمك بایلقنی

فقر و درویشی شفای مؤمن ست
فقیرلك دخی درویشلك مؤمن‌نك شفاسیدور
زانکه اندروی صفای مؤمن ست
آنکچون کیم انده مؤمن‌نك صافلغی یعنی حرامدن [illegible]

مال واولادت بمعنی دشمنند
مالنك دخی بالالارنك معنایوزندن دشمنلردور
گرچه نزدیك توچشم روشنند
اگرچه سنك قاشنکده یاقتی کوزلرونکدور

انما اموالکم را یاد گیر
انما اموالکم واولادکم فتنة آیتنی ایسده توت
مال وملك این جهان را باد گیر
بو دنیانك مالنی دخی ملکنی ییل طوت یعنی ییل کبی حسابله کیم تیز اویکوچیدور

مرد ره را بود دنیا سود نیست
یول ایرینه دنیانك بارلغی فائده ایمسدور
هرگزش اندیشه از نابود نیست
اصلا آنك صاغشی بولمغاندن یوقدور

هرکه را از صدق دل صافی بود
هرکیمنك کونکلی صدقدن صافی یعنی نورلی بولسه
خرقه ولقمه اورا کافی بود
ایسکی کیوم دخی بر لقمه آنکا یتاچك بولور

آنکه در بند زیادت میشود
اول کیم آرتورمق بغاونده یعنی قصدنده بولور
دور از اهل سعادت میشود
یراق سعادت اهلندن بولور

بندگان حق که جان را باختند
الله تعالی‌نك بنده‌لری جاننی اوینادیلر
اسب همت تاثریا تاختند
همت آتنی ثریا یولدز یغاچه چابدردیلر

تانیاری دره حق آنچه هست
کیلتورمایچه خدای تعالی یولنده اول نرسه نی کیم باردر یعنی بارمالنکنی صدقه قیلمایچه
آنچه مباید کجا آید بدست
اول نرسه کیم کیرکدور قچان کیلور قولغه

در سخا کوش ای برادر در سخا
یومارتلقده جهت قیل ای قرنداش یومارتلقده
تاییابی ازپس شدت رخا
تاینکه تابارسن قاتیلقدن صونك کینکللکنی

باش پیوسته جوانمرد ای اخی
بول توتاش جومارد ای قرنداش
زانکه نبود دوزخی هرکز سخی
آنکچون کیم بولملس جهنملك اصلا جومارد

دررخ مرد سخی نور وصفاست
جومارد ایرنك ینکاغنده نوردخی صفادور
زانکه درجنت قرینش مصطفاست
آنکچون کیم جنتده آنك یولداشی مصطفی علیه السلا

حق تعالی بردر جنت نوشت
خدای تعالی جنت ایشکینه یازدی
اینکه جای اسخیا باشد بهشت
بونی کیم یوماردلر اورنی بولور اوجماع

اسخیارا با جهنم کار نیست
یوماردلرنك جهنم برله اشی یوقدور یعنی جهنمکا داخل اولمسلر
جان ممسك جزمیان نار نیست
صاران نك اورنی جهنم اورتاسندن باشقه یوقدور

پیشهء اهل بخل تلبیس دان
صارانلق اهلینك هنری آلدامق دیب بیل
در جحیمش همدم ابلیس دان
جهنمده آنی ابلیس یولداشی دیب بیل

هیچ ممسك ننکرد سوی بهشت
هیچ ده صاران قارامس جنت طرفینه یعنی جنتکا
بلکه با اوکم رسد بوی بهشت
بلکیم آنکا کیم ایرشور یعنی اصلا ایرشمس جنت ایسی

آنکه میخوانند مرویرا سقر
اول نرسه کیم اوقرلر یعنی ایتورلر آنکا سقر دیب
اهل کبر وبخل را باشد مقر
کبر اهلینه دخی صارانلق اهلینه بولور قرار قیلاچق

ای پسر در مردمی مشهور باش
ای اوغل ایرلکده شهرتلی بول
ازبخیلی وز تکبر دور باش
صارانلقدن دخی تکبرلکدن یراق بول

باسخا باش وتواضع پیشه کیر
یومارد بول دخی توبانچلکنی هنر توت
تا شود روی دلت بدر منیر
تاینکه بولور کونکلنك یوزی یاقتورغوچی آی

در بیان صفت شیطان

چار خصلت فعل شیطانی بود
دورت اش شیطان فعلی بولور
داند اینها هرکه رحمانی بود
بیلو بولارنی هر کیم رحمانی بولسه

عطسهء مردم چو بکذشت ازیکی
کشینك توچکرمکی قچان اوتسه بردن
باشد آن از فعل شیطان بیشکی
بولور اول توچکرمك شیطان فعلندن شکسز

خون بینی نیز ازشیطان بود
بورن قانی یعنی بورون قانامق ینه شیطاندن بولور
آنکه ظاهر دشمن انسان بود
اول شیطان کیم کشینك ظاهر دشمنی بولور

خامیازه فعل شیطانست وقی
ایسنمك شیطان فعلیدور دخی قوصمق
ای پسر ایمن مباش از مکروی
ای اوغل ایمن بولمه آنك مکرندن

در صفت اهل نفاق

دور باش ای خواجه از اهل نفاق   در جهنم‌دان منافق را وثاق
براق بول ای خواجه نفاق اهلندن   جهنمده دیب بیل منافق‌غه اورننی

سه علامت در منافق ظاهرست   زان سبب مقهورِ قهرِ قاهرست
اوچ علامت منافقده ظاهردور   شول سببدن قاهر بولغوچی الله‌تعالی‌نك قهر صفتی برله قهر لنمشدور

وعدهای او همه باشد خلاف   قول او نبود بغیر از کذب ولاف
آنك وعده‌لری بارچه‌سی بولور خلاف   آنك سوزی بولماس یالغاندن باشقه دخی لافدن باشقه

مؤمنان را کم اعانت میکند   هم امانت را خیانت میکند
مؤمنلرکا آز یاردم قیله دور   ینه امانتکا خیانت قیله دور

نیست در وعده منافق را وفا   زان نباشد در رخش نور وصفا
یوقدور وعده‌ده منافقنك وفاسی   آنکچون بولماس ینکاغنده نور دخی صافلق

تا نه پنداری منافق را امین   نیست بادا تخمش از روی زمین
البته کمان قیلمه منافقنی اشانچلی دیب   یوق بولسون آنك اورلغی یر یوزندن

از منافق ای پسر پرهیز کن   تیغ را ازبهر قتلش تیز کن
منافقدن ای اوغل صاقلان   قلچنی انی اولتورمك اوچون اوتکن قیل

با منافق هرکه همره میشود   منزل او در تك چه میشود
منافق برله هرکیم یولداش بولسه   آنك اورنی قویی توبنده بوله دور

در علامت تقوی

سه علامت باشد اندر متقی   کی بود نسبت تقی را باشقی
اوچ علامت بولور تقوا قیلغوچیده   نیناك بولور تقوا قیلغوچینك نسبتی یاوزغه

برحذر باش ای تقی از یار بد   تا نیندازد ترا در کار بد
صاقلانغیل اوز رینه بول ای تقوا قیلغوچی یاوز دوستدن   تا اینککه صالماسون سنی یاوز اشکا

کم رود دیگر دروغش بر زبان   وز طریق کذب باشد بر کران
آز کیتار ایکنچی آنك یالغانی تیلکا   یالغان یولدن بولور بر چیتده

از حلال پاك کم گیرند کام   تا نیفتد اهل تقوی در حرام
پاك حلالدن آز آلورلر مقصودنی   توشمسون اوچون تقوا اهلی حرامغه

در علامت اهل بهشت

هرکه را باشد سه خصلت در سرشت   باشد آن کس بیشك از اهل بهشت
هرکیمنك بولسه اوچ اش طبیعتنده   بولور اول کشی شکسز جنت اهلندن

شکر در نعما وصبر اندر بلا   میدهد آیینه دل را جلا
شکر قیلماق نعمتلرده دخی صبر قیلماق بلاده   بیره دور کونکل کوزکیسنه یاقتلقنی

هرکه مستغفر بود اندر گناه   حق ز نار دوزخش دارد نگاه
هرکیم استغفار وتوبه قیلغوچی بولسه گناهده   خدای تعالی آنی جهنم اوتندن تونار صاقلاب

معصیت را هرکه پی در پی کند   ایزدش از اهل جنت کی کند
گناهنی هرکیم برسی آرتندن برسون قیلسه   خدای تعالی آنی جنت اهلندن قچان قیلور

هرکه ترسد از اله خویشتن   خواهد او عذر گناه خویشتن
هرکیم قورقسه اوزینك خداسندن   تلار اول اوزینك گناهسنك عذرنی

ای پسر دائم باستغفار باش   وز بدان ومفسدان بیزار باش
ای اوغل همیشه توبه برله بول   یاوزلردن دخی مفسدلردن بیزکوچی بول

خواب کم کن اول روز ای پسر
آزیوقله کون نك اولنده ای اوغل

آخر روزت نیکو نبود منام
کونك نك آخرنده بخشی بولماس یوقلمق

اهل حکمت را نمی آید صواب
حکمت اهلینه کیلمیدور درست یعنی
حکمت اهل لری قاشنده درست توکلدور

ای پسر هرکز مروتنها سفر
ای اوغل اصلا بارمه یالغز سفرکا

دست را دررخ مزن شومست شوم
قولنی ینکاغغه اورمه یعنی قولنی ینکاغغه ویوزکا
قویوب یوزایله آنکا طیاغمق شومدور مبارك ایمسدور

شب در آیینه نظر کردن خطاست
کیچه ده کوزکیکا قارامق خطادور

خانه کرتنها وتاریکت بود
یورط اکر یالغز دخی قارانغو بولسه

دست را کم زن تو در زیر زنخ
قولنی آزاور یعنی برده اورمه ایاك آستینه
یعنی ایاك آستینه قولنکنی قویوب آنکا طایانمه

چار پارا چون به بینی درقطار
دورت آیاقلی حیوانارنی قچان کورسانك
قطارده یعنی برسی آرتندن ایکنچی تزلکان

نفسرا خوردن میاموز ای پسر
نفسکا آشامقنی اوکرنمه ای اوغل

پیشتراز شام خواب آمد حرام
آخشامدن اول یوقی کیلدی حرام یعنی حرام بولدی

در میان آفتاب وسایه خواب
قویاش برله کوله کا آراسنده یوقلامق

باشدت تنها سفر عین خطر
بولورسنکا یالغز سفر قیلماق هلاك لقنك اوزی

استماع علم کن زاهل علوم
علمنی ایشت علم اهلندن

روز اکر بینی توروی خود رواست
کوندوز اکر کورسنك سن یوزنکنی درستدور

مونسی بایدکه نزدیکت بود
ایبداش کیرك کیم سنك قاشنده بولور

نزد اهل حال سرد امد چویخ
حال اهلی قاشنده صالغن کیلدی بوزکبی

درمیان شان نیایی زنهار
آلارنك آراسنده کلیمه یعنی آلارنك
آراسنده اوتمه زنهار

تا فزاید قدر وجاهترا خدا
تاینکه آرتورور قدرنك ومرتبه نکنی خدای

تاشود عمرت زیاده درجهان
تاینکه بولور عمرنك آرتوق دنیاده

تانکاهد روزیت در روزکار
تاینکه آز بولماس رزقنك زمانه ده

هرکه رود رفسق ودرعصیان کند
هرکیم یوزنی فسقده دخی کناه ده قیلسه

کم شود روزی زکفتار دروغ
آزبولور رزق یالغان سوزدن

فاقه آرد خواب بسیار ای پسر
فقیرلکنی کیلتورور کوب یوقی ای اوغل

هرکه درشب خواب عریان میکند
هرکیم کیچه یالنغاچ یوقنی قیلسه یعنی یالنغاچ یوقلسه

بول برپاهم فقیری آورد
آیاق اوزره بول قیلماق یمه فقیرلکنی کیلتورور

درجنابت بدبود خوردن طعام
جنبلکده قباحت بولور طعام آشامق

ریزه نان را میفکن زیر پای
ایکمك والچغنی صالمه آیاق آستینه

روز وشب میباش دائم دردعا
کیچه کوندور بول همیشه دعاده

رونیکوی کن نیکوی درنهان
باریخشی بولسانك قیل یخشیلقنی یاشرونده

معصیت کم کن بعالم زنهار
کناهنی آزقیل یعنی برده قیلمه دیناده زنهار

ایزد اندر رزق اونقصان کند
خدای تعالی آنك رزقنده کیملکنی قیلور

درسخن کذابرا نبود فروغ
سوزده یالغانچیغه بولماس رونق

خواب کم کن باش بیدار ای پسر
یوقنی آزقیل یعنی آزیوقله بول اویاو ای اوغل

از نصیب خویش نقصان میکند
اوزینك نصیبندن کیملکنی قیله دور

اندوه بسیار پیری آورد
کوب قایغو قارتلقنی کیلتورور

ناپسندست این بنزد خاص وعام
لایق توکلدور بو اش خاصلر قاشنده دخی عامیلر

کرهمی خواهی تونعمت ازخدای
اکر اوشبونی تلاسانك سن نعمتنی خدای تعالی دن

شب مزن چاروب هرگز خانه‌در — خاك روبه هم ممان درزیر در

کیچه اورمه سپورگنی اصلا اویده یعنی سپورمه اصلا کیچه یورطنی — سپورلمش چوبنی ینه قویمه ایشك آستینه یعنی ایشك آرطینه سپورلمش چوبنی جیبوب قویمه

گر بخوانی اب وامت رابنام — نعمت حق برتو میگردد حرام

اکر اوقسانك یعنی چاقرسانك آتانکنی آنانکنی دخی آتانکنی اسملری برله — خدای تعالی نك نعمتی سنکا حرام بولور

گر بهر چوبی کنی دندان خلال — بی نوا گردی وافتی در زوال

اکرهر یغاچ برله قیلسانك تش آرالامقنی — فقیر بولورسن دخی توشرسن ضعیفلکگا

دست را هرگز بخاك وگل مشوی — ازبرای دست شستن آب جوی

قولنی اصلا توفراق برله دخی بالچق برله یومه — قول یوماق اوچون صونی ایسته

ای پسر برآستان درمنشین — کم شود روزی زافعال چنین

ای اوغل ایشك بوساغه سینه اولتورمه — آز بولور رزق اوشبونك کبی فعللردن

تکیه کم کن نیز در پهلوی در — باش دائم ازچنین خصلت بدر

طاینماقنی آزقیل ینه ایشك ینکاغینه — بول همیشه اوشبونك کبی خصلتدن برطرف

در خلاچه گر طهارت میکنی — وقت خودرا دانکه غارت میکنی

نرد خانه ده اکر طهارت قیلسانك — اوزنکنك وقتنکنی بیل کیم طالنمش قیله‌سن

جامه را برتن نشاید دوختن — باید از مردان ادب آموختن

کیومنی تنده یعنی کیکان کوبی یارامس تکمك — کیرك ایرلردن ادبنی اوکرنمك

گر بدامن پاك سازی روی خویش — روزیت کم گردد ای درویش بیش

اکر ایتاك برله پاك قیلسانك یوزنکنی — رزقنك آز بولور ای درویش آرتق

دیر

دیر رو بازارو بیرون آی زود — ازپکه رفتن نیابی هیچ سود

کیچکوب یعنی صونك بارباز ارغه دخی طشپ کیل یعنی بازاردن چیق اوینکا قایت تیز — ایرته بارمقدن تابماس سن هیچ فائده نی

نیك نبود گرکشی ازدم چراغ — ره مده دود چراغ اندر دماغ

بخشی بولماس اکر اولتورسانك صولودن چراغنی یعنی چراغنی اوروب سوندرمه — یول بیرمه چراغ توتونینه میده یعنی چراغ توتوننی بورنکغه بیرمه

کم زن اندر ریش شانه مشترك — آنکه خاص آن توباشد خوشترك

آز اورصقالده اورتاق طراقنی یعنی اورتاق طراق ایله صقال تارامه — اول کیم خاص اوزنکنك بولسه یخشیراق

از گدایان پارهای نان مخر — زانکه می آرد فقیری ای پسر

سائللردن ایکمك صنقلرنی صاتوب آلمه — آنکچون کیم کیلتورور فقیرلکنی ای اوغل

دورکن ازخانه تار عنکبوت — باشد اندر ماندنش نقصان قوت

براق قیل اویدن اورمکوچ اویاسنی — بولور آنی قویماقده رزقنك کیملکی

خرج را بیرون زاندازه مکن — ریش خشك خویش راشانه مکن

خراجاتنی اولچاودن طش قیلمه — اوزنکنك قوری صقالنکنی تارمه

دست رس گر باشدت تنگی مکن — چون توره واری بره لنگی مکن

ایرشکوچی قول اکر بولسه سنك یعنی دولتنك بولسه طارلقنی قیلمه — یورغه آت کبی بولسانك یولده آقساقلقنی قیلمه

در بیان فوائد صبر

تا شوی در روزگار از صابران — رومکن ازدیدین سختی گران

تابنکه بولور سن زمانه ده صبر قیلغوچیلردن — یوزنی قیلمه قاتیلقنی کورمکدن آغر

هرکه کرد کورهٔ انکشت کذشت
هرکیم کومر اوچاغینك تیکراسندن اوتسه

جامه ازدودش سیاه وزشت کشت
کیومی توتوننذن قره دخی قباحت بولور

وانکه باعطار میکردد قریب
اولکیم خوش ایس صاتوچیغه بولسه یاقن

اوهمی یابد زبوی خرش نصیب
اول تابار خوش ایسدن اولشنی

همنشین صالحان باش ای پسر
ایذکولر برله اولتورداش بول ای اوغل

دورباش ازرند وقلّاش ای پسر
براق بول عیاردن دخی کیسه کیسوچیدن ای اوغل

جانب ظالم مکن میل ای عزیز
ظالم طرفینه میل قیلمه ای عزتلو

ورکنی کردی ازان خیل ای عزیز
اکر قیلسانك بولورسن اول کروهدن ای عزتلو

روزاهل ظلم بکریز ای فقیر
بار ظالم اهلندن قاچ ای فقیر

تانسوزی زاتش تیز ای فقیر
تاینکه کویمس سن اوتکن اوتدن ای فقیر

صحبت ظالم بسان آتشست
ظالمنك صحبتی اوت اوخشاشلیدور

زانکه خلق آزاروتند سرکشست
آنکچون کیم خلق رنجنکوچی دخی آچولی باش تارتقو

ازحضور صالحان صالح شوی
ایذکولرنك آلدنده حاضر بولماقدن ایذکو بولورسن

ورنشینی بابدان طالح شوی
اکر اولتورسانك یاوزلر برله یاوز بولورسن

هرکه او با صالحان همدم شود
هرکیم اول ایذکولر برله ایبداش بولسه

درحریم خاص حق محرم شود
الله تعالی‌نك خاص درکاهنده محرم بولور

ای پسر مکذار راه شرع را
ای اوغل قویمه شریعت یولنی

اصل یابی کر بیکری فرع را
اصلنی یعنی توبنی تابارسن اکر توتسانك بوتاقنی

از شریعت کرنهی بیرون قدم
شریعتدن اکر قویسانك طش آیاقنی

در ضلالت افتی ورنج والم
ضلالتغه توشارسن دخی رنج والمکا

هرکه در راه ضلالت میرود
هرکیم آزغنلق یولنده باره دور

وز ضلالت در بطالت میرود
آزغنلقدن شغل سزلککا باره دور یعنی مهمل بوله دور

حق طلب وزکار باطل دور باش
حقنی ایسته باطل اشدن یراق بول

در سخا ومردمی مشهور باش
یومارطلقده دخی ایرلکده شهرتلی بول

هرکه نکزیند صراط مستقیم
هرکیم اختیار قیلمسه طوغری یولنی

در عذاب آخرت ماند مقیم
آخرت عذابنده قالور دائم

دره شیطان مزن کام ای اخی
شیطان یولنده اورمه آدیمنی ای قرنداش

تانه کردی خوار وبدنام ای اخی
تاینکه بولماس سن خور دخی یاوز اسملی ای قرنداش

هرکه در راه حقیقت سالك ست
هرکیم حقیقت یولنده یورکوچیدور

روزوشب خائف زقهر مالك ست
کیچه کوندوز قورقغوچیدور مالکنك قهرندن

برخلاف نفس کن کار ای پسر
نفسنك خلافنه قیل اشنی ای اوغل

تانیفتی خوار در نار ای پسر
تاینکه توشمس سن خور بولوب اوتغه ای اوغل

در بیان صفت مقبلان

چار چیزست از کرامتهای حق
دورت نرسه دور الله تعالی‌نك کرامتلرندن

مقبلست آنکس که کیرد این سبق
مقبل دور اول کشی کیم آلور بو سبقنی

اوّل آن باشد که باشد راست کوی
اوّل اول بولورکیم بولور راست ایتکوچی

باسخای نفس باشد تازه روی
نفسنك یوماردلغی برله بولور آچق یوزلی

بعد ازان حفظ امانت باشدش
آندن صونك امانت صاقلامق بولور آنك

هم نظر پاك ازخیانت باشدش
ینه کوزی پاك خیانتدن بولور آنك

هرکه را حق داده باشد این چهار
هرکیمکا خدای تعالی بیرکان بولسه بو دورتنی

باشد آنکس مؤمن پرهیزکار
بولور اول کشی مؤمن کناهدن صاقلانغوچی

یاربد باشد زیانکار ای پسر
یاوز دوست بولور زیانلی ای اوغل

توطمع زان یار بردار ای پسر
سن طمعنی اول دوستدن کوتار ای اوغل

هرکه میکوید بدیهای توفاش
هرکیم ایته سنك یاوزلقلرنکنی آشکاره

دوست مشمارش بدو همدم مباش
دوست صایمه آنی آنك برله یولداش بولمه

دوستی هرکز مکن باباده خوار
دوستلقنی اصلا قیلمه شراب ایچکوچی برله
از چنان کش خویشتن رادوردار
اوشانداق کشیدن اوزنکنی یراق توت

منعمی کر میکند منع زکات
دولتلی کیمسه اکر منع قیلسه یعنی بیرمسه زکاتنی
دور ازوی باش تاداری حیات
یراق بول آندن مادامکه ترك بولسانك

دورباش زانکس که خواهد از تو سود
یراق بول اول کشیدن کیم تلارسندن ربانی
کر سر خود برقدمهای تو سود
اکر باشنی سنك آیاقلارنکنه سورسه‌ده

ای پسر از سود خوران دورباش
ای اوغل ربا آشاغوچیلردن یراق بول
خصم ایشان شد خدای نور پاش
آلارنك خصمی بولدی نور صاچغوچی خدای تعالی

آنکه از مردم همی کیرد ربا
اول کیم کشیدن آلادور ربانی
زنهار اورا نکویی مرحبا
زنهار آنکا ایتمه مرحبا دیب

برسر بالین بیماران کذر
سرخاولرنك یاستوقی باشینه .اوت یعنی سرخاو بولغان کشیلرنك حالنی سورارغه بار
زانکه هست این سنت خیر البشر
آنکچون کیم بولغوچیدور بواش آدمیلرنك ایذکوراکینك سنتی

تاتوانی تشنه را سیراب کن
قوّتنك یتسه صوساغوچینی صوغه توق قیل
در مجالس خدمت اصحاب کن
مجلسلرده یولداشلرنك خذمتنی قیل

خاطر ایتام را دریاب نبز
یتیملرنك کونکلنی تاب ینه
تاترا پیوسته دارد حق عزیز
تاینکه‌سنی توتاش توتار خدای تعالی عزیز

چون شود کریان یتیمی ناکهان
قچان بولسه یغلاغوچی بریتیم آنکسزدن
عرش حق درجنبش آید آنزمان
الله تعالی‌نك عرشی تیبرانمکا کیلور اول زمانده

چون یتیمی را کسی کریان کند
قچان بریتیمنی برکشی یغلاغوچی قیلسه
مالك اندر آتشش بریان کند
مالك آنی اوتده کباب قیلور

آنکه خنداند یتیمی خسته را
اول کیم کولدورسه خسته یتیمنی
باز یابد جنت در بسته را
آچق تابار ایشککی باغلانغان جنتنی

هرکه اسرارت کند فاش ای پسر
هرکیم سنك سرلرنك قیلسه فاش ای اوغل
از چنان کس دورمیباش ای پسر
اوشانداق کشیدن یراق بول ای اوغل

در جوانی دار پیرانرا عزیز
یکتلکده توت قارتلارنی عزتلاب
تاعزیز دیکران باشی تونیز
تاینکه ایکنچی‌لرکا عزتلو بولور سن سین ینه

برضعیفان کر ببخشایی سزاست
ضعیفلرکا اکر باغشلاسانك تیشلیدور
کین زسیرتهای خوب اولیاست
آنکچون بو ولی‌لرنك یخشی عادتلرندندور

برسر سیری مخور هرکز طعام
طوقلق اوستینه آشامه اصلا طعامنی
تا نمیرد در برت دل ای غلام
تاینکه اولمس تنکده کونکل ای یکت

علّت مردم زپر خوری بود
کشینك سرخاوی کوب آشامقدن بولور
خوردن پر تخم بیماری بود
کوب آشامق آورونك اورلغی بولور

راحتی نبود حسود شوم را
برراحتده بولماس شوم حسد قیلغوچیغه
کاذب بد بخت را نبود وفا
یالوز بختلی یالغانچیغه بولماس وفا

توبهٔ بدخو کجا محکم بود
یاوز خلقلینك توبه‌سی قچان محکم بولور
مر بخیلانرا مروّت کم بود
صارانلارنك مروّتی آز بولور

مر منافقرا تو دشمن دار باش
منافقلرنی سن دشمن توتقوچی بول
ازوی واز فعل او بیزار باش
آندن دخی آنك فعلندن بیزکوچی بول

تاشود دین تو صافی چون زلال
تاینکه بولورسنك دینك صاف تاتلی صوکبی
باش دائم طالب قوت حلال
بول همیشه ایسته کوچی حلال طعامنی

وآنکه باشد درپی قوت حرام
اول کیم بولسه حرام طعام ایزنده یعنی قصدنده
درتن او دل همی میرد تمام
آنك تننده کونکل اوله دور بوتنلای

در بیان صلهٔ رحم

روتو بر پرسیدن خویشان خویش
بار سن صورامغه اوزنکننك قرنداشلرنکنی
تاکه کردد مدت عمر تو بیش
تاکیم بولور سنك عمرنکننك مدتی آرتق

بیکمان نقصان پذیرد عمر او
شکسز کیملکنی قبول قیلور یعنی کیمور آنك عمری

هرکه کرداند زخویشا وندرو
هر کیم دوندورسه فرنداشلردن یوزنی

هرکه او ترك اقارب میکند
هر کیم اول یاقنلرنی یعنی قرنداشلرنی ترك قیلسه

جسم خود قوت عقارب میکند
اوزینك جسمنی چایانلارغه آزوق قیله دور

کرچه خویشان تو باشند از بدان
اکرچه سنك قرنداشلرنك بولسه‌لر یاوزلردن

بدتر از قطع رحم چیزی مدان
یمانراق قرنداشلقنی کیسمکدن بر نرسه‌نی بیلمه

هرکه او از خویش خود بیکانه کشت
هرکیم اول اوزینك قرنداشدن یات بولسه
یعنی قرنداشلکنی کیسوب یادلر قبیلندن بولسه

نامش از روی بدی افسانه کشت
آنك اسمی یاوزلق یوزندن حکایت ومثل بولدی

چیست مردی ای پسر نیکو بدان
نی نرسه دور ایرلك ای اوغل یخشی بیل

اوّلا ترسیدن از حق در نهان
اوّل قورقمق خدای تعالی دن یاشرونلہ یعنی آولاقله

عذر خواهد مرد پیش از معصیت
عذرنی تلار ایر بولغان کشی کناهدن اوّل

باشدش طاعت بیش از معصیت
بولور آنك طاعتی آرتق کناهدن

آنکه کار نیك مردان میکند
اول کیم ایذکو ایرلرنك اشنی قیلور

باضعیفان لطف واحسان میکند
ضعیفلرکا مهربانچلق دخی احسان قیلور

هرکه او باشد زمردان خدا
هرکیم اول بولسه الله تعالی ایرنلرندن

باشد اندر تنك دستی باسخا
بولور تارقوللقده یعنی فقیرلکده یومارد

ای پسر در صحبت مردان در آی
ای اوغل ایرنلر صحبتینه کیر

تا نظرها یابی از فضل خدای
تاینکه نظر والتفاتلرنی تاپرسن خدای تعالی فضلندن

هرکه از مردان حق دارد نشان
هرکیم الله تعالی ایرنلرندن توتسه علامتنی

نکذراند عیب دشمن بر زبان
اوتکرمس دشمن عیبنی تیلکا یعنی دشمن عیبنی سوز

چون نخواهد مرد خصمانرا هلاك
نچان تلامسه ایر دشمنلرغه هلاکلکنی

وزغم مرده شود اندوه ناك
کیشنك قایغوسندن بولور قایغولی

می نجوید مرد انصاف از کسی
ایستمس ایر عدللکنی کشیدن

کر رسد ظلم وجفا باا وبسی
اکر ایرشسه ده ظلم دخی جفا آنکا کوب

هرکه پا اندر ره مردان نهاد
هرکیم آیاقنی ایرنلرنك یولینه قویسه

کی رود هرکز بدنبال مراد
نچان کیتار یعنی کیتمس اصلا نفس مرادی آرتندن

ای پسر ترك مرادا خویش کیر
ای اوغل اوزنکنك مرادنکنی قویماقنی توت
یعنی اوّل نفسنك مقصودنی قوی

وانکهی راه سلامت پیش کیر
آندن صونك سلامت یولنی آلده توت
یعنی سلامتلك یولیغه کیر

در بیان فقر میکوید

فقررا میدان چه باشد ای پسر
فقیرلکنی بیل نی نرسه بولور ای اوغل

باتو کویم کرنداری زان خبر
سنکا ایتیم اکر تونماسانك آندن خبرنی

کرچه باشد بی نوا در زیر دلق
اکرچه بولسه ده فقیر ایسکی کیوم آستنده

خویش را منعم نماید پیش خلق
اوزنی دولتلی کورساتور خلقلر آلدنده

کرسنه باشد دم از سیری زند
آچ بولسه صولونی طوقلقدن اورور یعنی طوق دیرور

دوستی با دشمنان خود کند
دوستلقنی اوزینك دشمنلری برله قیلور

کرچه باشد لاغر وزار وضعیف
اکرچه بولسه ده آرق دخی زار دخی ضعیف

وقت طاعت کم نباشد از حریف
عبادت وقتنده کیم بولماس قوتلیدن

چون دل پر دارد ودست تهی
نچان طولی کونکلنی توتادور بوش قولنی

مینماید در ترازو وفر بهی
کورسه‌ته دور اولچاوده سیمزلکنی

ای پسر خودرا بدرویشان سپار
ای اوغل اوزنکنی درویشلرکا طابشر

تا نکهدارت بود پروردکار
تاینکه سنی صاقلاغوچی بولور الله تعالی

بافقیران هرکه همدم میشود
فقیرلر برله هرکیم ایبداش بولسه

در سرای خلد محرم میشود
جنت سراینده محرم بولور

در بیان انتباه از غفلت گوید

از خدای خویشتن غافل مباش
اوزنکنك خدانکدن غافل بولمه یعنی همیشه آنك ذکری برله مشغول بول
غافلانه درره باطل مباش
غافللر کبی شیطان یولنده بولمه

جای گریه است این جهان دروی مخند
یغلامق اورنیدور بودنیا آنده کولمه
چشم عبرت بر کشاولب ببند
عبرت کوزنی آچ ایرننی باغلا

همچو مور از حرص هرسویی مرو
قرمصقه کبی حرصدن هرطرفغه بارمه
پند ناصح را بگوش جان شنو
نصیحت قیلغوچینك اوکتنی جان قولاغی برله ایشت

ای پسر کودك نهٔ بازی مکن
ای اوغل صبی ایمس سن اوینامه
کار با شیطان بانبازی مکن
اشنی شیطانغه اورتاقلق برله قیلمه

نفس بدرا درگنه یاری مده
یاوز نفسکا گناهده یاردمنی بیرمه
عمر برباد از تبه کاری مده
عمرنی ییلکا بوزوق اشدن بیرمه

هرکجا تهمت بود آنجا مرو
هرقایده تهمت بولسه اول اورنغه بارمه
راه حق را همچو نابینا مرو
حق یولغه صوقر کبی بارمه

دشمنی داری ازو ایمن مباش
بردشمن نی تونسانك آندن ایمن بولمه
زیر سقف بی ستون ساکن مباش
باغانه سز توشام آستنده تورغوچی بولمه

درره فسق وهوا مرکب متاز
فسق یولنده دخی نفس آرزوسی یولنده آتنی چاپتورمه
خویشتن را سخرهٔ شیطان مساز
اوزنکنی شیطان کولکوسی دوزمه

چون سفردر پیش داری زاد گیر
آنکچون سفرنی آلده توتاسن آزقنی آل
عمر خودرا هم سراسر باد گیر
اوزنکنك عمرنکنی بنه باشدن باشقه یعنی بارچه سنی ییل توت یعنی ییل کبی تیز اوتکوچی صای

ای پسر اندیشه از اغلال کن
ای اوغل ساغشنی بغاولاردن قیل
نفس بدرا بالکد پامال کن
یاوز نفسنی تیپمك برله آیاق آستینه قیل

تا نسوزی ساز کاری پیشه کن
تاینکه جهنم اوتینه یانمیه سن توزکلکنی هنر قیل
از عذاب حق یکی اندیشه کن
الله تعالی عذابندن برکنه اوینی قیل

جمله را چون هست بر دوزخ گذر
بارچه کشینك باردور جهنم اوزرینه اوتمکی
جای غفلت نیست با چندین خطر
غفلت اورنی ایمسدور کوب خترلر برله

آتشی درپیش داری ای فقیر
الوغ اوتنی آلده توتاسن ای فقیر
هیچ خوفت نیست از نار سعیر
اصلا خوفنك یوق جهنم اوتندن

عقبه در راه ست و بارت پس گران
تاغ دخی چوقر یولده دور دخی یوکنك آغر دور
نگذرد بارت بسعی دیگران
اوتمس یوکنك ایکنچی لرنك جهتی برله

داری اندر پیش روز رستخیز
توتاسن آلده قیامت کوننی
از خدایت نیست امکان گریز
خدانکدن یوقدور قاچماق امکانی

ای پسر راه شریعت پیش گیر
ای اوغل شریعت یولنی آلده توت
ره روی ترك هوای خویش گیر
یول یورسنك اوزنکنك مرادنك قویماقنی توت

گردن از حکم خدای خود متاب
موین نی اوزنکنك خداینك حکمندن قایرمه
تا نمانی روز محشر در عذاب
تاینکه قالماس سن قیامت کوننده عذابده

شفقتی بنمای با خلق خدای
شفقتنی کورسات خدای تعالی بنده لرینه
تا بیابی در بهشت عدن جای
تاینکه تابار سن عدن اوجماحنده اورننی

تا دهندت جای در دار السلام
تاینکه بیرورلر سنکا اورننی دار السلام اوجماحنده
با فقیران روز و شب میده طعام
فقیرلرکا کیچه کوندز بیر طعامنی

شادا کر سازی درونِ خسته‌را	باز بینی جنتِ در بسته را
شاد اکر تورسنك خسته‌نك ایچنی	آچـق کورورسن ایشکی باغلانغان جنتنی

هرکه آرد این نصیحتها بجای	دردوعالَمْ رحمتش بخشد خدای
هرکیم کیلتورسه بونصیحتلرنی اورنینه	ایکی عالمده آنکا رحمتنی باغشلار خدای تعالی

ور نیارد این وصیترا بجای	دورماند بیشکی او از خدای
اکر کیلتورمسه بو وصیتنی اورنینه	یراق قالور شکسز اول خدای تعالی دن

یا الهی رحم کن برما همه	عفو کن جمله کناه ما همه
ای خدا رحمت قیل بزلرکا بارچه مزغه	عفو قیل بزنك بارچه کناهمزنی بارچه مزنك

عاجزیم وجرمها کرده بسی	نیست مارا غیر تو دیکر کسی
عاجزمز کناهلارنی قیلغانمز کوب	یوقدور بزلرکا سندن باشقه ایکنچی کشی

کر بخوانی ور برانی بنده ایم	هرچه‌حکم تُست ازان خرسنده ایم
اکر اونده‌سنك اکر سورسنك قل‌مز	هرنرسه سنك حکمنك بولسه آندن خرسندمز

رحمت حق باد برروح کسی	کین نصایح را بخواند او بسی
الله‌تعالی‌نك رحمتی بولسون‌شول کشینك روحینه	بو نصیحتلرنی اوقـر اول کوب

هرکه خوانداین کتاب واعظی	هم امید دارد زفضل حافظی
هرکیم اوقسه بو واعظ کتابنی	ینه امیدتوتسه حفظ قیلغوچی الله‌تعالی‌نك فضلندن

یادکند در دعا ناظمرا	هم فراموش نکند راقمرا
ذکر قیلسون دعاده ناظمنی	ینه اونتماسون یازغوچینی

تمت تمام